

DIGITAALINEN PORTFOLIOMALLI

Musiikkiterapeuttien asiantuntijuuden tueksi

Petteri Perttula

Opinnäytetyö
Toukokuu 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Musiikkiterapia suuntautumisvaihtoehto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Musiikkiterapian suuntautumisvaihtoehto

PERTTULA PETTERI: Digitaalinen portfoliomalli- musiikkiterapeuttien asiantuntijuuden tueksi
Opinnäytetyö 44 s., liitteet 7 s
Toukokuu 2011

Tutkimuksen tarkoituksena oli muodostaa työskentelymalli musiikkiterapeutille hänen ammatillisen asiantuntijuutensa tukemiseksi ja kehittymisen varmistamiseksi. Työskentelymallia käyttämällä tarkoituksena oli vastata musiikkiterapeutin asiantuntijuutta ohjaaviin kriteereihin.

Tutkimus oli toiminnallinen opinnäytetyö, jossa esitettiin mallin kehitystyön prosessikuvaus ja kehitystyön tuotos. Kehitystyön tuotosta havainnoitiin esimerkein tutkijan omasta tuotoksen käytöstä. Tuotokseksi syntyi digitaalinen portfoliomalli, jossa määriteltiin fyysinen rakenne musiikkiterapeutin ammatillisen kasvun ja oppimisen prosessiportfoliolle. Portfoliomallissa esiteltiin myös prosessiportfolion sisällöllisiä teemoja liittyen musiikkiterapeutin ammatilliseen kasvuun ja oppimiseen. Digitaalisen portfoliomallin fyysinen rakenne koostettiin käsitekarttamenetelmää hyödyntäen ja malli esitettiin opinnäytetyössä kahtena käsitekarttana.

Musiikkiterapeutille oma portfoliotyöskentely on asiantuntijuuden kasvun kannalta hyödyllistä. Oppimisen ja kasvun prosessiportfolio on tekijänsä näköinen ja siksi digitaalisen portfoliomallin tarkoituksena on ensisijaisesti antaa näkökulmia ja helpottaa, kuin tiukasti rajata ja suunnata tekijän portfoliotyöskentelyä. Portfoliotyöskentelyn hyödyntämistä musiikkiterapeutin ammatillisessa toiminnassa ei ole aiemmin tutkittu.

Avainsanat: Digitaalinen portfolio, portfolio, musiikkiterapia, asiantuntijuus, konstruktivistinen oppimiskäsitys,

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Welfare
Option of Music Therapy

PERTTULA PETTERI: A Digital Model Portfolio- to Support the Expertise of Music therapists

Bachelor`s thesis 44 pages, appendices 7 pages
May 2010

The purpose of the study was to create a working model for music therapists. By using the model music therapists could support the development of their expertise. At the same time the purpose of the working model was to help meet the criteria of expertise of music therapists.

This was a functional study including the process description and the output of the model development. The output was a digital model portfolio, which defined the physical structure for the process portfolio. The process portfolio focused on the professional growth and learning of music therapists. The physical structure of the digital model portfolio was compiled by using the concept mapping method.

Portfolio working is useful for music therapists, if they want to enhance their professional growth and learning. The process portfolio of the growth and learning is owned by the author and the main purpose of the model is to facilitate the author`s portfolio working. Portfolio working in music therapists` professional activities has not been examined before.

Key words: Digital portfolio, portfolio, music therapy, expertise, constructivist understanding of learning.

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	5
2. DIGITAALISEN PORTFOLIOMALLIN MÄÄRITTELYÄ.....	7
2.1 Musiikkiterapeutin asiantuntijuuden kriteereitä.....	7
2.2 Ammatillinen kasvu ja konstruktivistinen oppimiskäsitys.....	9
2.3 Ammatillinen kasvu ja portfolio.....	11
3. DIGITAALISEN PORTFOLIOMALLIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	14
3.1 Alkusuunnittelu ja ideointi.....	14
3.2 Digitaalisen portfoliomallin suunnittelu.....	16
3.4 Digitaalisen portfoliomallin toteutus.....	18
4. OMA PORTFOLIOTYÖSKENTELY DIGITAALISTA PORTFOLIOMALLIA HYÖDYNTÄEN.....	22
4.1 Alkutyöskentely ja raportoinnin rajoitukset.....	22
4.2 ”Ammatti-identiteetti”.....	24
4.2.1 ”Tausta”.....	24
4.2.2 ”Minä”.....	26
4.3 ”Ammattitiedot ja ammattitaidot”.....	27
4.3.1 ”Toiminta”.....	28
4.3.2 ”Henkilökohtaiset taidot”.....	36
5. DIGITAALISEN PORTFOLIOMALLIPROSESSIN JA PORTFOLIOTYÖSKENLYN ARVIOINTI.....	37
5.1 Digitaalisen portfoliomalliprosessin arviointi.....	37
5.2 Portfoliotyöskentelyn arviointi.....	39
6. POHDINTA.....	41
LÄHTEET.....	43
LIITTEET.....	45

1. JOHDANTO

Professori Heidi Ahonen-Eerikäisen (1998, 12) mukaan musiikkiterapeutti on ammatillisen musiikkiterapiakoulutuksen saanut henkilö, joka tarjoaa asiantuntemuksensa ja palvelunsa auttaakseen asiakasta terveydellisissä huolissaan. Suomen musiikkiterapia-yhdistyksen asettamat ammattieettiset ohjeet musiikkiterapeutille velvoittavat musiikkiterapeuttia jatkuvaan oman työnsä kehittämiseen ja oman persoonan tutkimiseen. Musiikkiterapian musiikkiterapeuttisesta käytöstä erottaa se, että musiikkiterapiaa antaa henkilö, joka on saanut musiikkiterapian ammatillisen koulutuksen. Musiikkiterapiassa musiikkiterapeutin on otettava kokonaisvastuu terapiaprosessista. Musiikkiterapeutin työvälineenä ovat musiikki ja musiikkiterapeutin oma persoona. (Heidi Ahonen-Eerikäinen 2000, 22).

Oman ammatillisen musiikkiterapiakoulutuksen lähetessä loppuaan aloin yhä enemmän pohtia omaa toimintaani tulevana musiikkiterapeuttina, alansa asiantuntijana ja ammatillisena. Kiinnostuin etsimään tietoa ja tutkimaan musiikkiterapeuttien ammatillisen toiminnan asiantuntijuuteen liittyvistä määräyksistä ja kriteereistä. Tulin siihen johtotulokseen, että musiikkiterapeutin oman asiantuntijuuden kehittämisprosessi ei voi päättyä ammatillisen koulutuksen päätyttyä, vaan terapiatyön ammattivaatimukset käytännössä velvoittavat ammattiaan harjoittavan musiikkiterapeutin tutkimaan mm. omaa ammattiosaamisensa ja oman persoonan vaikutusta terapiatoimintaan koko ammattiuransa ajan.

Opinnäytetyön aiheen löysin miettiessäni konkreettisia työtapoja, joilla musiikkiterapeutti voisi varmistaa oman ammatillisen toimintansa laadukkuuden ja kehittymisen. Koin erityisen tarpeen kartoittaa henkilökohtaista ammatillista kehitystä varmistavia menetelmiä, koska Suomessa musiikkiterapeutti useimmiten toimii yksin joko yksityisenä ammatinharjoittajana tai ainoana ammattiryhmänsä edustajana työyhteisössä. Työkentelyn olisi syytä vahvistaa tekijän henkilökohtaista itseohjautuvuutta

Opinnäytetyöni oli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena oli kehittää digitaalinen portfoliomalli musiikkiterapeuteille oman asiantuntijuutensa rakentamisen,

osoittamisen ja arvioimisen tueksi. Digitaalinen portfoliomalli perustui omaan suunnittelu- ja toteutusprosessiin, jossa ensisijaisina taustanäkökulmina yhdistyivät Anneli Niikon (2000, 57-63, 89-91) ajatukset portfoliosta ammatillisen kasvun ja oppimisen edistäjänä sekä musiikkiterapiatoimintaa Suomessa ohjaavat eri kriteerit.

Opinnäytetyön teoriaosassa raportoin musiikkiterapeutin asiantuntijuuteen, konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, reflektointiin ja portfoliotyöskentelyyn liittyvää teorian tietoa. Lisäksi kuvasin opinnäytetyössäni digitaalisen portfolion suunnittelu - ja toteutusprosessia sekä portfoliotyöskentelyäni digitaalista portfoliomallia hyödyntäen. Arvioin myös omaa toimintaani mallin suunnittelu- ja toteutusprosessissa sekä mallia hyödyntävässä portfoliotyöskentelyssä. Päätin opinnäytetyöni omaan pohdintaan opinnäytetyöprosessista ja produktista. Pohdinnassa arvioin myös digitaalisen portfoliomallin ja yleisesti ottaen portfoliotyöskentelyn kehityshaasteita musiikkiterapian asiantuntijuuden kontekstissa.

2. DIGITAALISEN PORTFOLIOMALLIN MÄÄRITTELYÄ

2.1 Musiikkiterapeutin asiantuntijuuden kriteereitä

Suomen musiikkiterapiayhdistys ry. on perustettu vuonna 1973 ja yhdistyksen tarkoituksena on edistää suomalaisen musiikkiterapia asemaa ja lisäämään tietoa alasta. Päämäärien saavuttamiseksi Suomen musiikkiterapiayhdistyksen tehtävänä on järjestää koulutusta, jakaa tietoa, antaa musiikkiterapiaa koskevia lausuntoja ja tehdä ehdotuksia, tukea alueellista toimintaa paikallisten ajajaostojen muodossa, toimia yhteistyössä muiden terveydenhuolto-, sosiaali- ja kasvatusterveystieteiden kanssa, pitää yhteyttä kansainvälisiin musiikkiterapiajärjestöihin ja toimittaa musiikkiterapiaan liittyviä julkaisuja. (Suomen musiikkiterapiayhdistys ry. 2011)

Suomen musiikkiterapiayhdistys ry:n työryhmä Esa Ala- Ruona, Päivi Saukko ja Aarre Tarkki on laatinut ”Musiikkiterapiapalvelut”-esitteen, jonka vuonna 2009 toisessa korjatussa painoksessa kuvataan musiikkiterapian arviointi-, terapia- ja asiantuntijapalveluita. Esitteen tarkoituksena on helpottaa musiikkiterapian valintaa hoito- ja kuntoutusmuodoksi. Esitteessä todetaan (Ala-Ruona, Saukko ja Tarkki, 2009) musiikkiterapian työn laadun perustaksi musiikkiterapeuttien työnohjaus, Kelan avokuntoutuksen standardit ja musiikkiterapeuttien ammattieettiset- ohjeet.

Suomen musiikkiterapiayhdistys ry:n ammattikillan asettama ammattieettinen työryhmä on laatinut ammattieettisen ohjeistuksen (2007), jonka tarkoituksena on varmistaa musiikkiterapeutin työn ammatillinen ja eettinen korkeatasoisuus. Ammattieettisissä ohjeissa (LIITE 1) annetaan kohdassa viisi ohjeistusta musiikkiterapeutille seuraavasti:

Musiikkiterapeutti on tehtävänsä koulutettu ja hän sitoutuu ylläpitämään ja kehittämään ammattipätevyyttään sekä huolehtimaan työssä jaksamisestaan. Musiikkiterapeutti pyrkii kehittämään ammattipätevyyttään ja säilyttämään sen korkealla tasolla sekä tiedostamaan ammatilliset ja henkilökohtaiset vahvuutensa ja heikkoutensa pystyäkseen arvioimaan realistisesti pätevyytensä ottaessaan hoitaakseen työtehtäviä. Musiikkiterapeutti ottaa vastaan vain sellaisia työtehtäviä, tarjoaa sellaisia palveluja ja käyttää sel-

laisia menetelmiä, joihin hän on pätevä koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella. Musiikkiterapeutin työskentelyn perustana on ammattitieto ja työssä hankittu kokemus, ja hän kehittää ammattitaitoaan hankkimalla uutta tieteellistä ja ammatillista tietoa. Hänen työvälineinään ovat myös oma persoona ja terapeuttinen intuitio. Tältä pohjalta hän soveltaa kussakin tilanteessa tarkoituksenmukaisia menetelmiä hoidon/kuntoutuksen edistämiseksi. Musiikkiterapeutti etsii ammatillista apua ja tukea vaikeissa tilanteissa sekä käyttää säännöllisesti työnohjausta.

Ammatillisessa koulutuksessaan tuleva musiikkiterapeutti saa ammattiosaamisensa ja ammatti-identiteettinsä kliinisen työn perustan. Ammatillisessa koulutuksessa kukin musiikkiterapiaopiskelija käy lävitse sekä työnohjaus- että ryhmäprosessin. Suomen musiikkiterapiayhdistys ry:n mukaan (2010)

Ryhmäprosessi tarjoaa musiikkiterapian opiskelijalle omakohtaisen kokemuksen musiikkiterapian keinoin toteutettavasta ryhmäterapiaprosessista. Sen tavoite on kehittää opiskelijan itsetuntemusta ja henkilökohtaisia työskentelyedellytyksiä. Prosessin aikana opiskelija tutustuu kokemuksellisesti ryhmäilmiöihin ja oppii tunnistamaan itselleen tyypillisiä reaktiotapoja sosiaalisissa ja musiikillisissa vuorovaikutustilanteissa. Ryhmäprosessin tavoitteena on lisäksi antaa opiskelijalle edellytykset toimia ammatissaan oma mielenterveytensä ja työkykynsä säilyttäen.

Ammatilliseen musiikkiterapiakoulutuksen terapiaharjoittelujaksoihin liittyy myös työnohjaus. Työohjauksen tarkoituksena, että opiskelija oppii käyttämään työnohjausta kliinisen musiikkiterapian laadun varmistajana, työn sisällön kehittämisessä, ammatillisen kasvun tukemisessa ja työkykyisyyden ylläpitämisessä. Samalla opiskelija omaksuu refleктоivan ja kollegiaalista konsultaatiota hyödyttävän työskentelyotteen. (Piramk 2008)

Kelan vaikeavammaisten avoterapiastandardin tarkoituksena on määritellä avoterapiapalveluiden laatuvaatimukset. Standardin tavoitteena on turvata Kelan kuntoutujille hyvälaatuiset avoterapiapalvelut. Kelan avokuntoutuksen standardin musiikkiterapiaa koskevan osion (LIITE 2) mukaan musiikkiterapiaa antaa hyväksytyn musiikkiterapiakoulutuksen saanut henkilö, jolla tulee olla hyvän terapiakäytännön mukainen kerran kuussa toteutuva työnohjaus. (Kelan vaikeavammaisten avoterapiastandardi, versio 6/9.1 2010)

Kelan vaikeavammaisten avoterapiastandardin (versio 6/9.1 2010) mukaan musiikkiterapiaan kuuluu alkuvaihe, toteutus ja päätösvaihe. Alkuvaiheessa terapeutti perehtyy asiakkaan kokonaistilanteeseen, kartoittaa ja arvioi kuntoutujan suhdetta musiikkiin, hänen vuorovaikutustaitojaan, psyykkistä tilaansa ja toiminnallisia valmiuksia musiikillisessa vuorovaikutustilanteessa. Musiikkiterapeutti, kuntoutuja ja kuntoutujan omainen suunnittelevat yhteistyössä terapian sisältöä ja menetelmiä sekä asettavat terapialle yksilölliset ja konkreettiset tavoitteet. Tavoiteasettelun jälkeen musiikkiterapeutti laatii kuntoutus- ja terapiasuunnitelman. Musiikkiterapian toteutuksessa menetelmät voivat vaihdella asiakkaan tarpeiden ja terapeutin työtapojen mukaan. Terapeutin on osana omaa työtään ja yhteistyönä kuntoutujan ja yhteistyötahojen kanssa suunniteltava, seurattava ja arvioitava terapiaprosessin kulkua ja tavoitteiden saavuttamista. Musiikkiterapiassa käytetään terapiavihkoa, johon kuntoutuja merkitsee terapiakerralla harjoiteltuja ja saavutettuja taitoja. Päätösvaiheessa musiikkiterapeutti arvioi terapiaprosessissa tapahtuneita muutoksia ja kuntoutuksen tuloksellisuutta alkuvaiheessa ja toteutuksessa asettamiensa arviointikriteerien perusteella. Terapeutin ja kuntoutujan, mahdollisesti myös läheisen on käytävä palautekeskustelu terapian tavoitteiden toteutumisesta ja mahdollisesta jatkotarpeesta.

2.2 Ammatillinen kasvu ja konstruktivistinen oppimiskäsitys

Mm. tiedon voimakas lisääntyminen, tiedon kompleksisuus ja tiedon nopea puoliintumisaika, teknologian muutokset ja innovaatiot ja sosiaalisen ympäristön muutokset tekevät ammattitaidon jatkuvan kehittämisen ja ammatillisen uusiutumisen välttämättömäksi. Ihannetapauksessa yksilön kehittyminen, oma kasvuprosessi, jatkuu koko työikäisyyden ajan. On todettu, että vahva oppimisorientaatio edistää itsensä kehittämistä, pitää yllä ammattitaitoa ja teknistä osaamista sekä helpottaa tiedon hankkimista alan kehityksestä. (Ruohotie 1999, 49, 55)

Päivi Tynjälän (1999,161) mielestä asiantuntijuuden ollessa jatkuvaa ongelmanratkaisuprosessia, jolloin työskennellään omien kykyjensä ylärajoilla, voidaan tulla lähelle myös oppimisen käsitettä. Tynjälän mukaan tällöin asiantuntijuuden keskeinen olemus voidaan liittää oppimiseen. Oppimista voidaan pitää joko yksilöllisenä tai yhteisöllisenä

toimintona ja ilmiönä. Yksilöllinen oppiminen pohjautuu konstruktivismin ja yhteisöllinen oppiminen sosiokonstruktivismin näkökulmiin. (Janhonen & Vanhanen–Nuutinen 2004, 31.)

Konstruktivismi on tietoteoreettinen näkemys siitä, mitä tieto on ja miten ihminen hakee tietoa. Oppiminen nähdään aktiivisena kognitiivisena ja/tai sosiaalisena toimintana, jossa oppija rakentaa jatkuvasti maailmankuvaansa kooten uutta tietoa aikaisempien tietojensa, käsityksensä ja uskomustensa sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen pohjalta. (Tynjälä 1999, 162-163.) Tynjälän (1999, 163-165) mukaan konstruktivistinen pedagogiikka korostaa oppijan aktiivisuutta ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä oppimisessa. Tynjälä jatkaa, että konstruktivistisen pedagogiikan piirteitä muun muassa ovat:

- Oppijan aikaisemman tiedon huomioon ottaminen
- Erilaisten tulkintojen käsittely
- Metakognitiivisten taitojen käsittely
- Oppimisen ja ajattelun käsittely
- Painotus sosiaalisessa vuorovaikutuksessa
- Tiedon oppimisen ja tiedon käytön kytkeminen toisiinsa
- Oppiminen kulttuurisesti välittyvänä toimintana
- Oppimisen arvioinnin kokonaisvaltaisuus

Konstruktivistinen orientaatio ilmenee aikuisen oppimisessa kokemuksellisena ja itseohjautuvana oppimisena, merkitysperspektiivin muuttumisena ja reflektion roolin korostumisena. (Merriam & Caffarella 1999, 264)

2.3 Ammatillinen kasvu ja portfolio

Pirjo Linnakylän (1994, 9) mukaan nykyinen konstruktivistinen oppimiskäsitys ja sen sosiokonstruktivistinen suuntaus ovat asettaneet omia vaatimuksia muun muassa oppimisympäristölle ja opiskelutavoille. Pekka Härkönen (1999, 10) toteaa, että portfolio on syntynyt muuttuneen työelämän ja yhteiskunnan tarpeeseen. Portfolion tarkastelu konstruktivistisesta oppimiskäsityksestä käsin tuo esille portfolion pedagogisen merkityksen, tarkoituksen ja tavoitteet. Konstruktivisuus portfoliossa auttaa hahmottamaan tekijänsä kasvua ja oppimista. Tällöin oppija ja oppiminen on portfolion ytimessä. (Niikko 2000, 22-23)

Portfoliota käytetään yhä yleisemmin kouluissa ja työelämässä, sillä se on osoittautunut oivaksi välineeksi oppimisen ja kehittymisen jäsentämisessä. Portfolion määritelmiä, käyttötapoja ja tyyppejä on lukuisia. Perusidealtaan portfolio on oppimisen arvioinnin ja reflektoinnin väline. Reflektointi on prosessi, jossa oppija aktiivisesti tarkastelee oppimistaan suhteessa aikaisempaan tietoonsa ja osaamiseensa kehittääkseen itseään ja osaamistaan. (Vanhanen-Nuutinen 2004, 57.)

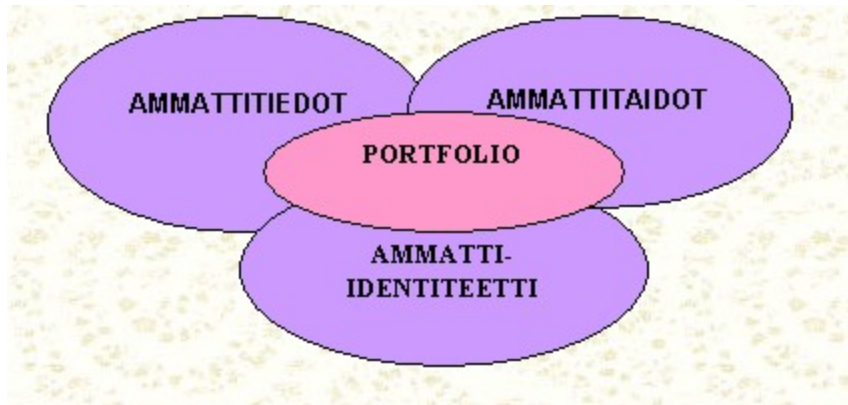
Reflektiivisessä työotteessa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti omaansa ja työryhmän työskentelyä. Reflektiiviseen työotteeseen vaaditaan yksilöltä itsetietoisuutta, havaintokykyä, mielikuvitusta ja eläytymiskykyä sekä kykyä analysoida, tulkita ja yhdistää asioita. Reflektiivisen ajattelun korkeimmaksi muodoksi voidaan ajatella kriittistä ajattelua, jossa ymmärryksen lisääntyessä voidaan sitoutua asenteellisesti toiminnan muutoksiin. (Nousiainen 2000, 28-29)

Linnakylä (1994, 10) toteaa, että portfolion laatija joutuu analysoimaan, valikoimaan ja asettamaan itselleen tavoitteita, suunnittelemaan tavoitteisiin sopivia opiskelutehtäviä ja työkäytänteitä. Linnakylä jatkaa, että portfolion laatija joutuu etsimään itsenäisesti tietoa, soveltamaan sitä, tarkkailemaan ja arvioimaan omaa työtään sekä oppimistuloksiaan että oppimisprosessia, tiedostamaan omat vahvuutensa, kiinnostuksen kohteensa ja oppimishaasteensa, pohtimaan tuloksellisen oppimisen perusteita ja sekä yhteistyö että yrittämisen merkitystä.

Niikon (2000,49) mukaan päämäärien ja tavoitteiden perusteella voidaan kuvata erilaisia portfolioita, joista tyypillisimpiä portfoliomuotoja kasvatuksen ja opetuksen alueella ovat perusportfoliot, näyteportfoliot, arviointiportfoliot ja ammatillisen kasvun prosessiportfoliot. Perusportfolio on työkansio, jossa tekijä voi persoonallisesti dokumentoida oman osaamistaan ja oppimistaan sekä oppimisprosessiaan. Näyteportfolio on puoli-strukturoitu portfolio, jonka sisältö on tarkoitettu julkistettavaksi. Näyteportfolio tehdään perusportfolion pohjalta tiettyä tarkoitusta varten. Arviointiportfoliossa korostuu tulos ja aikaansaannos. Arviointiportfolion tavoitteena voi olla jonkin suorituksen tai osaamisen arviointi, jolloin tulosta arvioidaan sekä sisäisesti että ulkoisesti. (Niikko 2000, 50, 51-52,55,)

Jos portfolioa käytetään portfolion tekijän kasvun ja oppimisen havainnointiin ja samalla edistämiseen, voidaan portfolioa kutsua prosessiportfolioksi. Prosessiportfoliossa näkyy tekijän kasvun ja oppimisen prosessia sekä työskentelyprosessin kuvaamiseen valittua aineistoa. Jos halutaan tavoitella prosessiportfoliossa ammatillista ja persoonallista kehitystä ja kasvun sekä oppimisen tukemista, voidaan valita portfolion työskentelytavaksi prosessi, jossa tarkastellaan itseä, omaa kehittymistä tietämisessä, taitamisessa, osaamisessa ja ammattilaiseksi edistymisessä (Niikko 2000, 57)

Niikon mukaan (2000, 57) prosessiportfolio, joka toimii ammatillisen kasvun ja oppimisen edistäjänä, koostuu ammatitietoihin, ammattitaitoihin ja ammatti-identiteettiin liittyvistä aihekokonaisuuksista.

KUVIO 1. Prosessiportfolio ammatillisen kasvun ja oppimisen edistäjänä (Niikko 2000 57)

3. DIGITAALISEN PORTFOLIOMALLIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

3.1 Alkusuunnittelu ja ideointi

Ennen päätymistäni toteuttaa musiikkiterapeutin asiantuntijuutta tukeva digitaalinen portfoliomalli, pohdin tuotokseksi mm. esitettä, opasta tai käsikirjaa, joiden tarkoituksena oli jollain tavoin selkeyttää omaa musiikkiterapeutista toimintaa ja kartoittaa musiikkiterapeutin toimintaan vaikuttavia taustatekijöitä. Olin musiikkiterapiakoulutukseni aikaisissa terapiaharjoitteluissani saanut vastailta yhteistyötahojen kysymyksiin omasta toiminnastani ja toimintaan vaikuttavista näkökulmista. Muun muassa näissä tilanteissa koin, että oman toiminnan kuvaaminen mahdollisimman selkeästi ja perustellusti on musiikkiterapeutin ammatillisuudessa hyvin tärkeää.

Aluksi pohdin musiikkiterapeutin toimintaa ja toimintaan vaikuttavia osatekijöitä terapiatilanteessa. Tarkoitukseni oli kuvata terapiaistuntoa käsittekartalla, jonka avulla musiikkiterapeutti velvoitettaisiin refleктоimaan terapiatyötään siihen vaikuttaviin osatekijöihin. Osatekijöitä, jotka vaikuttaisivat musiikkiterapeutin terapiatyöhön, olivat mielestäni ainakin terapeutin oma arvomaailma, asiakas, musiikkiterapian menetelmät, musiikkiterapian tasot ja musiikkiterapian teoreettinen viitekehys.

Mietittyäni tarkemmin musiikkiterapeutin toimintaa ja siihen liittyvää asiantuntijuutta, koin pelkän terapiaistunnon ja sen taustan tutkimisen liian suppeana. Musiikkiterapian ammattikirjallisuudessa eri terapiatilanteita ja asiakastapauksia oli tutkittu paljon, jolloin tuntui, etten saisi aiheeseen mitään uutta tutkittavaa. Melko pian siirryin tarkastelemaan mahdollisuutta tutkia musiikkiterapeutin ammatillisuutta tuotteistamisen ja laatuajattelun kautta, koska halusin saada musiikkiterapeutin ammatillisuuteen kehityksellisen teeman. Säilytin selvitystyöni musiikkiterapeutin toiminnasta musiikkiterapiaistunnossa myöhempää käyttöä varten.

Musiikkiterapiapalvelut esitteen mukaan suuri osa Suomen musiikkiterapeuteista toimii yksityisenä ammattiharjoittajana (Ala-Ruona ym. 2009, 2). Tämä vuoksi kartoitin palvelujen tuotteistamisajattelua puhtaasti liiketaloudellisen näkökulman kautta, koska yksityisenä ammatinharjoittajana musiikkiterapeutit joutuvat miettimään toimintaansa liiketaloudellisten lainalaisuuksien kautta. Tutkimalla tuotteistamisteemaa lisää sain selville, että tuotteistamisprosessi voi myös tehokkuuden lisäämisen ja markkinoinnin tukemisen lisäksi kehittää myös asiantuntijan osaamista. Jorma Sipilän (1995,26) mukaan luovuus ja ainutlaatuinen osaaminen on asiantuntityön ominaispiirre, joka erottaa sen muista palveluista. Asiantuntijan tuoteajattelussa on hyötyä, koska tuoteajattelu lisää toiminnan professionismia, tuotteistaminen mahdollistaa räätälöinnin, osaaminen ja tiedonsiirto tehostuu, toiminnan tehokkuus ja laatu parantuu, markkinointi tehostuu, kiinnostohinnoittelu mahdollistuu sekä johtaminen tehostuu ja kannattavuus paranee. (Sipilä 1995, 14-21).

Koin tuotteistamisajattelun hyödyllisenä ja varsinkin sen vaikutus toiminnan ammattimaistumiseen ja selkiinnyttämiseen, esimerkiksi palvelukuvausprosessien muodossa oli kiinnostavaa tutkia. Kaisa Jämsän ja Elsa Mannisen (2000, 9) mukaan tuotteistaminen varmistaa sosiaali- ja terveystalouden toiminnalle asetettuja laatuvaatimuksia. Koska käsitteet laatuvaatimus ja laatuajattelu tulivat esille myös muussa ammattikirjallisuudessa, tutkin myös laatuajattelun vaikutusta musiikkiterapeutin asiantuntijuuden kehittymisen kannalta.

Lukiessani tuotteistamisen ammattikirjallisuutta esiin nousi käsite ”asiantuntijuus” ja asiantuntijuuden varmistamiseen ja kehittymiseen liittyvä ”elinikäisen oppimisen” ja ”elinikäisen kasvatuksen” teema. Jukka Tuomiston (1994, 19) mukaan elinikäisen kasvatuksen periaatteessa ihmisen oppiminen ulottuu jatkuvana kasvuprosessina läpi elämän. Lisäksi J. Sipilä (1996, 17) kuvaa, että tuotteistaminen on oppimisen apuväline. Täten ajatukseni suuntautuivat musiikkiterapeutin ammatillisen oppimisprosessin tutkimiseen ja oppimisprosessin kautta ammatillisen kasvun ja edistämisen prosessointiin. Säästin selvitystyöni tuotteistuksesta ja laatuajattelusta myöhempää käyttöä varten.

3.2 Digitaalisen portfoliomallin suunnittelu

Paneutuminen konstruktivistiseen oppimisajatteluun ja ammatilliseen kehittymiseen näkökulmiin ohjasi tuotoksen valinnan portfolio-esityksen suuntaan. Pirjo Linnakylän ja Marja Kankaanrannan (1999, 226) mukaan portfolioita on käytetty pitkään luovuutta, omaperäisyyttä ja itsenäisyyttä vaativissa ammateissa. Portfoliossa on olennaista työtehtävien – ja tuotosten dokumentointi, materiaalien valikointiin pohjautuva reflektointi ja valikoiman itsearviointi. Toiminnan, työskentelyn ja oppimisen dokumentoinnilla tulee näkyväksi työskentelyprosessit, työn monipuolisuus ja työssä kehittyminen. (Linnakylä ja Kankaanranta 1999, 226.) Asiantuntijan on suunnattava ajatteluaan innovatiiviseen suuntaan. Reflektiivinen ajattelu syventää ja jalostaa kokemuksiamme ymmärrykseksi, joka parhaimmillaan kehittää toimintaa ja synnyttää uusia oivalluksia ja innovatiivisia haasteita. (Linnakylä & Kankaanranta 1999, 226-227)

Kirjallisuuden perusteella koin portfoliotyöskentelyn sopivan hyvin musiikkiterapeutin asiantuntijuuden tukemiseksi. Lisäksi minulla oli omakohtaista kokemusta portfoliotyöskentelystä aiempien opintojen aikana. Tuotokseksi halusin suunnitella ja toteuttaa digitaalisen portfoliomallin, joka tukisi musiikkiterapeutin portfoliotyöskentelyä. Pohdin, mihin portfolionmuotoon mallin pohjaisin. Tutkin eri portfoliomuotojen rakenteita, muotojen tavoiteasetteluja, mahdollisuuksia ja rajoitteita. Halusin portfolioajatteluun ammatillisen näkökulman, koska koin tärkeänä painottaa musiikkiterapeutin elinikäisen oppimisen teemaa asiantuntijan kontekstissa. Valitsin portfoliomuodoksi kasvun ja oppimisen prosessiportfolion (Niikko 2000, 57), jonka tarkoituksena on edistää ammatillista kasvua ja kehitystä.

Portfolio - työskentelyä käsittelevässä kirjallisuudessa nousi esiin yhtenä portfolion rakenteellisena esittämistapana digitaalinen portfolio. Omassa toiminnassani ja työssäni olen kokenut tietoteknisen laitteiston hyödyntäminen luontevana. Musiikkiterapiakoulutuksen aikana olen aktiivisesti pyrkinyt arkistoimaan mm. oppimateriaaleja, tuotoksiani, terapiaharjoittelupäiväkirjojani tietokoneelle muistiin. Yleisesti voidaan sanoa, että musiikkiterapeutit käyttävät hyvin aktiivisesti tietoteknisiä laitteita oman toimintansa arkistointiin, kuvaamiseen, omaan reflektointiin ja musiikkiterapian menetelmiin. Ajattelin digitaalisen portfoliorakenteen soveltuvan hyvin tietynlaisena selkärankana kuvaamaan ja arkistoimaan musiikkiterapeutin kasvua ja oppimista.

Perinteisten portfolion puutteiksi on havaittu ongelmat tiedonvälityksessä, kommunikativuudessa sekä saavutettavuudessa. Portfolion pohjautuminen papereihin on vaikeuttanut portfolion tekijän osaamisen monipuolisuuden näkyväksi tekemistä. Haasteeksi on muodostunut myös portfolion materiaalien säilyttäminen ja hallitseminen.(Linnakylä ja Kankaanranta 1999, 229-230)

Digitaalinen portfolio parhaimmillaan koostuu aidoista ja elämänläheisistä näytteistä tekijänsä yksilöllisestä ja yhteisöllisestä osaamisesta. Digitaalisuus ja hypertekstuaaliset ominaisuudet antavat tähän oivan mahdollisuuden.(Linnakylä ja Kankaanranta 1999, 232-233). Digitaalinen portfolio on asiantuntijalle itselleen hyödyksi:

- Oman asiantuntijuuden rakentamisen ja kehittämisen dokumentointiin ja arviointiin.
- Asiantuntijuuden osoittamiseen.
- Tiedonjakamiseen oman alan toimivista toimintatavoista.

Portfoliotyöskentelyn fyysiseksi rakenteeksi halusin käyttää käsitekarttamenetelmää, koska digitaalisessa ympäristössä käsitekarttamenetelmä toimii mielestäni teknisesti su-lavasti. Koin käsitekarttamenetelmän käytön teemojen sisältöjä selkeyttävänä ja tekijälle käyttäjäystävällisenä. Käsitekartan laatiminen on menetelmä, joka laittaa tekijän ajatte-lemaan syvällisesti opiskeltavaa asiaa, sen keskeisiä käsitteitä ja niiden välisiä yhteyk-siä. Käsitekartan avulla yksittäiset asiat tai käsitteet voidaan liittää toisiinsa eheäksi ko-konaisuudeksi ja tämä edistää tiedon muistamista ja ymmärtämistä. Työskentely hou-kuttelee esille luovuutta sekä ratkaisemaan ongelmia loogisesti.(Haverinen ja Äänismaa 2010)

Digitaalisen portfoliomallin toteutuksen sisällöllisiksi näkökulmiksi tulivat ammatillisen kasvun ja oppimisen prosessiportfolion sekä musiikkiterapeutin asiantuntijuuteen liitty-vät toiminnan tavoitteet. Portfoliomallin fyysiseksi rakenteeksi muodostui käsitekartta-menetelmä. Lisäksi päätin testata portfolionmallia tekemällä mallin tuella oman proses-siportfolion.

3.4 Digitaalisen portfoliomallin toteutus

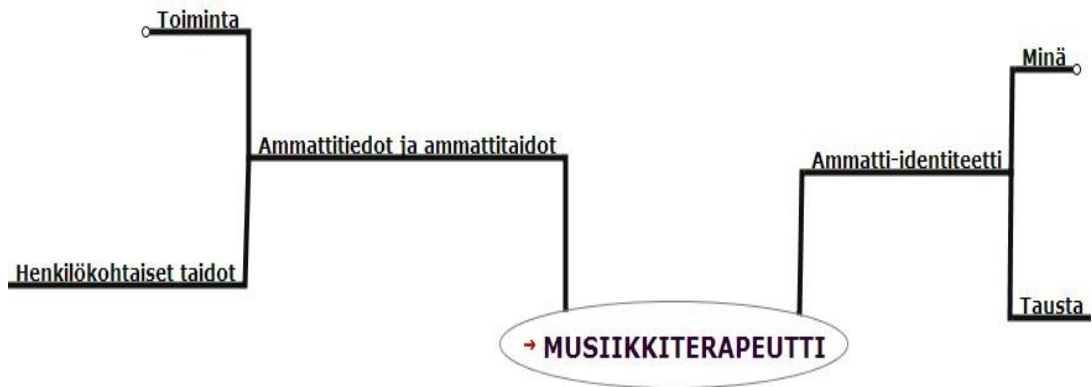
Digitaaliseksi toimintaympäristöksi valitsin tietokoneen Windows 7 käyttöjärjestelmän. Koska portfoliomallin oli tarkoitus olla malli prosessiportfoliosta eikä esimerkiksi näyteportfoliosta, en hyödyntänyt verkkoympäristöä. Mielestäni prosessiportfolio on yksityinen portfoliomuoto ja siksi verkkoympäristön hyödyntäminen, esimerkiksi portfolion sijoittaminen www-sivuihin, ei ollut relevanttia.

Toteutusympäristöksi valikoitui oma tietokone, jossa musiikkiterapeutti digitaalista portfoliomallia hyväksi käyttäen kykenisi valitsemaan omasta arkistoistaan materiaalia omaan prosessiportfolioon käsiteltäväksi. Digitaalisen portfoliomallin käsitekarttamenetelmän käyttö helpottaisi tekijänsä oppimiseen liittyvien asiakokonaisuuksien hallintaa. Oppimisen laadun arviointiin voidaan käyttää käsitekarttamenetelmää, sillä se paljastaa nopeasti tietojen puutteellisuudet tai ristiriitaisuudet (Haverinen ja Äänismaa, 2010.)

Portfoliomallin fyysisen rakenteen muodostamiseksi päädyin käyttämään FreeMind-ohjelmaa. FreeMind-ohjelma on ilmaisohjelma ja vapaasti ladattavissa internetistä. (FreeMind 2011) Latasin FreeMind-ohjelman heidän kotisivujen download-kohdasta. FreeMind-ohjelmalla pystyy luomaan erilaisia käsite- ja miellekarttoja. Ohjelman helppous ja sujuvuus vaikuttivat merkittävästi ohjelman valintaan. FreeMind-ohjelmalla kokosin kaksi käsitekarttaa digitaaliseksi portfoliomalliksi. FreeMind-ohjelma ei ollut minulle aiemmin tuttu. Kuitenkin ohjelman yksinkertainen toimintarakenne ja ohjeistus helpottivat ohjelman omaksumisprosessiani. Ohjelman ohjeiden ymmärtäminen vaati kuitenkin englanninkielen taitoa.

Tarkoitukseni oli pitää ensimmäinen käsitekartta mahdollisimman yksinkertaisena, jotta siihen paneutuminen ja mahdollinen täydentäminen sekä oman portfolion kokoaminen olisi helppoa eikä rakenteeltaan liian rajaavaa. Portfoliomallin käsitekartassa ensimmäisessä kuvassa kuvasin Niikon (2000, 57) ammatilliseen kasvuun ja oppiseen tarkasteluun liittyvät teemat: ”Ammattitiedot”, ”ammattitaidot” ja ”ammatti-identiteetti”. Raportoin teemat sitaatteja käyttäen, koska teemat vastaavat suoraan käsitekarttojen teemoja. Lisäksi yhdistin käsitekarttaan Niikon (2000,89-90) prosessiportfolion fyysisen rakenteen esimerkkiin liittyneet teemoja. Teemojen asettelu kuviossa perustui henkilökohtaiseen suunnitteluun ja Niikon teemojen muokkaamiseen omaan käyttöön sopivak-

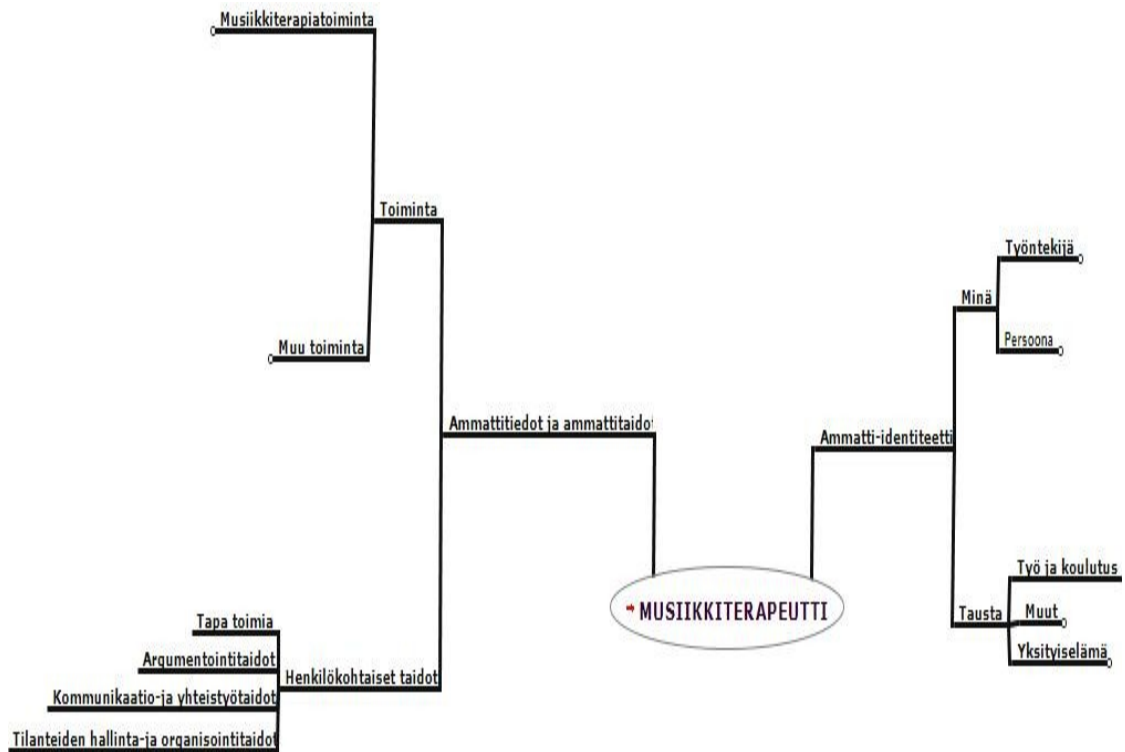
si. Myös myöhemmät käsitekartat koostuivat Niikon teemojen ja omien sovellusten yhteensovittamista.

KUVIO 2. Digitaalisen portfoliomallin 1. käsitekartta. (Niikko 2000, 57, muokattu)

Keskellä on pääteema: ”Musiikkiterapeutti”. Musiikkiterapeutin asiantuntijuuteen on tarkasteltava hänen ammattitietoihin ja ammattitaitoihin sekä ammatti - identiteettiin liittyviä teemoja. ”Toiminta” - ja ” Henkilökohtaiset taidot” - teemojen tarkastelu konkretisoivat musiikkiterapeutin ammattitaitoihin ja ammattitietoihin liittyviä aiheita. ”Tausta” - ja ”Minä” -teeman käsittely realisoivat musiikkiterapeutin ammatti-identiteettiin vaikuttavia teemoja. ”Toiminta”, ”Henkilökohtaiset taidot”, ”tausta” ja ”minä” -kohdasta on kustakin hyperlinkki omiin kansioihinsa, joissa tarkastellaan kyseistä teemaa tarkemmin. Kyseisiin kansioihin musiikkiterapeutin on tarkoitus koota tekijän omaan digitaaliseen portfolioon valitsemiaan näytteitä, reflektiivisiä ja arvioivia pohdintoja sekä kuvauksia. Kansiot ovat virtuaalisia portfoliomappeja. Musiikkiterapeutti-kohdasta on hyperlinkki, joka linkittyy musiikkiterapeutin omaan arkistoon omalle tietokoneelle. Arkistossa on musiikkiterapeutin tietokoneelleen asettama omaa toimintaan liittyvä aineisto, joita ovat esimerkiksi koulutus-, työ-, henkilökohtainen materiaali. Musiikkiterapeutin on syytä huolehtia, että omaan tietokoneeseen arkistoidut materiaalit ovat järkevällä tavoin sijoitettu tietokoneen kansioihin.

Toteutin digitaalisen portfoliomalliin toisen käsitekarttakuvan, joka on tarkennettu ja sovellettu kartta ensimmäisestä käsitekarttakuvasta. Koska toinen käsitekartta oli sovellettu versio ensimmäisestä käsitekarttakuvasta, myös tässä kartan runko pohjautui Niikon (2000, 57, 89-90) ajatuksiin ammatillisen kasvun ja oppimisen prosessiportfoliosta

KUVIO 3. Digitaalisen portfoliomallin toinen käsitekartta. (Niikko 2000 57, muokattu)

Kuvassa teemat, ”Toiminta”, ”Henkilökohtaiset kyvyt”, ”Tausta” ja ”Minä” jaoin alateemoihin. ”Toiminta” - teema jakaantui ”Musiikkiterapiatoiminta” ja ”Muu toiminta” - alateemoihin. ”Henkilökohtaiset kyvyt” - teema jakaantui taasen alateemoihin ”Tapa toimia”, ”Argumentointitaidot”, ”Kommunikaatio- ja yhteistyötaidot” ja ”Tilanteiden hallinta- ja organisointitaidot”. ”Minä”-teema jakaantui alateemoihin ”Työntekijä” ja ”Persoonaa”. ”Tausta” -teema jakaantui taasen alateemoihin ”Työ ja koulutus”, ”Muut” ja ”Yksityiselämä”.

Toisessa käsitekartassa minulla oli tarkoitus tarkentaa teemoja, joiden mukaan portfolion tekijä voi muun muassa valita kasvun ja oppimisen prosessia kuvaavaa materiaa-

liaan portfolioonsa, reflektoida valintaprosessiaan, kuvata työskentelyprosessinsa kulua, reflektoida ja arvioida itseään sekä tarkastella omaa kehittymistä taitamisessa, tietämisessä, osaamisessa sekä ammattilaisessa kasvussa. Koska musiikkiterapeutti tekee työtään omalla persoonalla, otin käsitekarttaan tutkittavaksi myös oman yksityiselämän ja oman yksityiselämän vaikutuksen omaan ammatillisuuteen. Toinen käsitekartta kohdentuu tarkemmin musiikkiterapeutin asiantuntijuuden läpityöstämiseen sekä musiikkiterapeutin ammatin tunnusomaisiin kehitys- ja oppimisprosesseihin

Digitaalinen portfoliomalli antaa fyysisen rakenteen ja samalla ohjaa portfoliotyöskentelyn sisällöllistä pohdintaa. Kuitenkin portfolioajattelun mukaisesti malli on käyttäjän mukaan sovellettavissa ja muunneltavista. Jokaisella portfolion tekijällä on omakohtainen näkemys portfoliotyöskentelystä ja täten myös fyysisen rakenteen on oltava sovellettavissa sisällöllistä ajattelua tukien. Digitaalisen portfoliomallin on tarkoitus edistää musiikkiterapeuttien asiantuntijuuden kasvua ja samalla varmistaa musiikkiterapeutin työn laadukkuutta. Digitaalinen portfoliomalli ja siihen pohjautuvat portfoliotyöskentelyn prosessit ja tulokset ovat tekijänsä henkilökohtaiseen käyttöön.

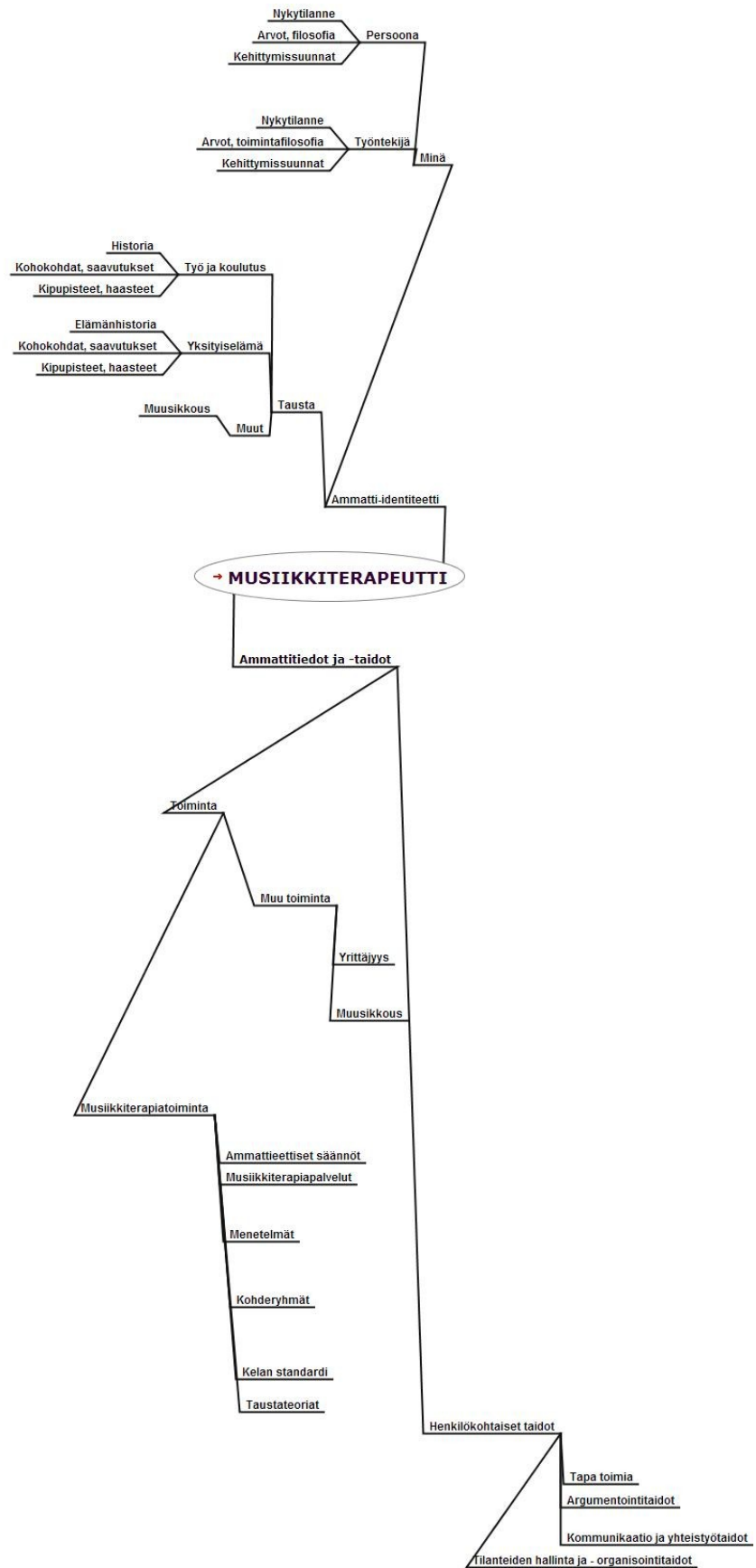
4. OMA PORTFOLIOTYÖSKENTELY DIGITAALISTA PORTFOLIOMALLIA HYÖDYNTÄEN

4.1 Alkutyöskentely ja raportoinnin rajoitukset

Prosessiportfolion luonteeseen kuuluu, että portfolio on valjastettu tekijänsä tarpeisiin. Niikon (2000, 58) mukaan portfolio rakennetaan itseä varten, koska tekijä on portfolion omistaja. Portfolioon kuuluu osioita, jossa muun muassa kuvaan, reflektoin ja arvioin persoonaani, henkilökohtaista taustaani, vahvuuksiani ja puutteitani sekä ihmisenä että työntekijänä. Niikon (2000, 62) mukaan kasvun ja oppimisen portfolion ansio on sen yksilöllisyydessä, jolloin portfolio on tekijänsä subjektiivista omaisuutta. Portfolioni jotkut kohdista ovat yksityisiä eivätkä näin ollen ole tarkoitettu julkiseen levitykseen. Tällöin kuvaan kohdassa käymääni materiaalivalinta- ja pohdintaprosessia, mutta rajaan yksityissuojaan aiheet pois raportoinnista. Ennen kaikkea portfolioraporttini on kuvausta portfoliotyöskentelystäni ja valikoituja esimerkkejä omasta prosessiportfoliostani. Lisäksi muodostin ja kokosin kysymyksiä, joihin vastaamalla pystyisin tutkimaan, reflektimaan ja arvioimaan kyseisiä teemoja.

Niikon (2000, 74) mukaan tavoitteen selkiyttäminen antaa suunnan portfoliotyöskentelylle. Asetin portfoliotyöskentelyn tavoitteeksi oman asiantuntijuuden ja asiantuntijuuden kehittymisen kuvaaminen ja uusien asiantuntijuuden kehityspolkujen ja oppimisprosessien löytäminen. Tarkoitukseni on omalla prosessiportfoliotyöskentelyllä myös varmistaa oman asiantuntijuuden ammatillisten kriteereiden täyttyminen ja oman työn laadukkuus.

Digitaalista prosessiportfoliomallia voi halutessaan kehittää ja muovata omaan portfoliotyöskentelyyn sopivaksi. Sovelsin digitaalisen portfoliomallin käsitekarttaa tekemällä vielä uuden käsitekartan lisäämällä alateemoja tarkentamaan yläteemoja. Tässä käsitekartassa näkyivät oman portfoliotyöskentelyn teemat päivitettyinä digitaalisen portfoliomallin runkoon. Tällöin henkilökohtaiset painotukseni liittyen portfoliotyöskentelyyn ja omaan musiikkiterapeutin asiantuntijuuteen ovat tarkemmin käsitekartassa esillä.

KUVIO 4. Oman portfolion käsittekartta digitaaliseen portfoliomalliin perustuen. (Niik-ko 2000, 57, muokattu)

Käsitekartta kuvaa minun valitsemaani prosessiportfolion fyysistä rakennetta ja sisällöllisiä näkökulmia, joihin nojaan portfoliotyöskentelyni ja myös oman ammatillisen toimintani ja asiantuntijuuteni kasvun. Käsitekartta ja näkökulmat ovat myös aikaa sidottuja eli kuvaavat ajatuksiani nyt valmistuvana musiikkiterapeuttina.

4.2 ”Ammatti-identiteetti”

Portfoliotyöskentely alkoi ”Musiikkiterapeutti” - pääteeman ”Ammatti-identiteetti”-puolen käsittelyllä. ”Ammatti-identiteetti” -teema jakaantui digitaalisen portfoliomallin mukaisesti kahteen teemaan: ”Tausta” ja ”Minä”. ”Tausta” – teemassa kuvasin, arvioin ja reflektoin omaa taustaani ammatillisuuden, henkilökohtaisen elämän ja muun taustan kontekstissa. ”Minä” - teemassa kartoitin itseäni sekä persoonana että työntekijänä.

4.2.1 ”Tausta”

Jaoin ”Tausta” - teeman käsittelyn kolmeen alateemaan ”Työ ja koulutus”, ”Yksityiselämä” ja ”Muu tausta” ja aloitin ”Tausta” -teeman käsittelyn kysymystenasettelulla:

- Työ- ja koulutushistoriani? Millä perustein olen valinnut työhistoriasani koulutusalan ja työpaikkani?
- Mitkä työhistoriassa olevat asiat ovat vaikuttaneet ammatti-identiteettiini? Mistä asioista olen ollut ylpeä? Mitkä ovat olleet työhistoriani kohokohdat ja saavutukset? Joitain esimerkkejä?
- Mitkä tilanteet olen työhistoriassani kokenut haastaviksi? Kipupisteet?
- Millaista palautetta olen saanut eri tehtävissä?

”Työ ja koulutus” -alateemassa valitsin arkistoistani kolme eri ajanjaksolla tekemääni CV:täni portfoliooni liitettäväksi. Tein vielä yhden CV:n, johon oli päivittänyt tiedot koskien tätä päivien ja painottuen teemoihin, jotka kuvaavat joko suoraan tai välillisesti musiikkiterapeutin asiantuntijuutta. Tarkastelin CV:täni ja pohdin syitä niiden erilaisiin painotuksiin. Lisäsin portfoliooni myös kolme tekemääni työnhakemustani ja työtodistuksia, joissa on työnantajan kirjallinen palaute minusta työntekijänä.

Tutkin saamiani opinto- ja työtodistuksiani. Valitsin portfoliooni kaikki työtodistukseni ja useita opintotodistuksiani. Opintotodistuksista valitsin lukion päättötodistukset, ammattitutkinnon päättötodistuksen ja musiikkiterapian opintoihin liittyvät opintotodistukset. Skannasin paperiset opinto- ja työtodistukset digitaaliseen muotoon tietokoneelleni ja sijoitin ne portfoliokansioon. Todistusten sekä numeeriset että sanalliset palautteet muistuttivat minua minun hyvistä ja kehitettävistä puolista. Tein kirjoitelman, jossa pohdin omaa työ- ja koulutushistoriaani aiemmin asetettujen kysymysten pohjalta.

”Yksityiselämä” - alateemassa asetin itselleni kysymyksiä seuraavasti:

- Mitkä elämänhistoriani kohdat ovat vaikuttaneet ammatti-identiteettiini?
- Elämänhistoriani kohokohdat ja kipupisteet? Esimerkkitapahtumia? Mitkä elämäntilanteet olen kokenut haastaviksi ja milloin olen onnistunut erityisen hyvin.
- Muiden arvioita minusta ihmisenä eri aikakausina? Esimerkkejä eri tapahtumista?

Valitsin otteita itse kirjoittamista elämänhistoriaan liittyvistä kirjoituksista ja eri vuosille laadituista omaan elämään liittyvistä itsensä kehittämislistoista. Edellä mainittuja kirjoituksia löytyy vuoden 2000 jälkeiseltä ajalta ja ne muistuttavat minua sillä hetkellä tärkeistä asioistani elämässäni. Ammatilliseen musiikkiterapiakoulutukseen sisältyy 3-vuotinen ryhmäterapiaprosessi, jossa olen tutkinut terapeutin ja muiden ryhmän jäsenten kanssa omia henkilökohtaiseen elämänhistoriaan liittyviä teemoja. Samalla olen tutkinut elämänhistoriaan liittyvien vaiheiden vaikutusta nykyisiin toimintamalleihini. Ryhmäterapiaprosessin annista kirjoitin itsestäni muutaman rivin ja lisäsin tiedoston portfoliooni. Aloitin tekemään itsestäni historiikkia. Tarkoitukseni olisi myöhemmin saada historiikki valmiiksi aina lapsuudesta tähän päivään asti. Historiikki perustuisi mm. omaan muisteluun ja arvioitiin itsestä sekä toisten ihmisten muisteluun ja arvioitiin minusta. Kirjoitin aiemmin asetettujen kysymysten pohjalta kirjoitelman.

”Muut” - alateemassa tein itselleni muutaman kysymyksen:

- Minkä muun osa-alueen tausta on ollut merkityksellinen nykyiselle ammatti-identiteetilleni?
- Muiden osa-alueiden historia? Kohokohdat? Pettymykset? Saavutukset? Esimerkkejä tapahtumista?
- Muiden palautteet muista osa-alueista?

”Muut” -kohdassa halusin keskittyä musiikillisen toimintani taustoihin. Materiaaliksi valitsin musiikkiterapian perusopinnoissa tekemäni ”Oman musiikkisuhteen tarkastelu”- työn. Työhön kuului kirjallinen oman musiikkisuhteen muistelu ja kokemuksellinen osuus, johon keräsin videonäytteitä itselle tärkeistä musiikkikappaleista eri ikäkausina. Liitin videonäytteet portfoliooni kokonaisuudessaan. Portfoliooni liitin myös musiikkiopintoihin liittyviä todistuksia, entisen bändini demonauhoituksen, demoarvostelun ja muutaman otteen tekemistäni sävellyksistä eri aikakausina. Tein aiemmin asetettujen kysymysten pohjalta muistion muusikkouteni taustoista

4.2.2 ”Minä”

Jaoin ”Minä”- teeman kahteen alateemaan: ”Työntekijä” ja ”Persoona”. ”Persoona” -teemassa asetin itselleni seuraavat kysymykset:

- Minkälainen ihminen olen tällä hetkellä? Vahvuudet ja heikkoudet? Suhteessa muihin ihmisiin? Esimerkkitapauksia?
- Mitkä ovat minun arvoni? Ihmiskäsitykseni?
- Muiden arviot/palautteet minusta?
- Mihin suuntaan ja miten aion ihmisenä kehittyä?
- Tulevaisuudenhaaveeni ihmisenä?

Kirjoitin lyhyen kirjoitelman itsestäni ihmisenä tämän hetkisineen vahvuuksineen ja heikkouksineen. Kuvasin kirjoituksessa myös elämäni kohokohtia ja vastoinkäymisiä, joista olen selviytynyt. Käytin kirjoituksessani hyväksi ”Tausta” -teemassa nousseita ajatuksia, asioita ja ilmiöitä. Listasin kirjoitukseen omia arvojani, elämänfilosofioitani ja ajatuksiani mm. politiikasta, yhteiskunnasta ja toisista ihmisistä. Lisäsin kirjoituksen loppuun ajatuksia siitä, millainen haluan ihmisenä olla ja millä konkreettisoin keinoin

pystyn lähestymään haluamaani ihmismallia? Tutkin aiemmin asettamiani kysymyksiä ja kirjoitin niiden pohjalta pari kappaletta. Liitin kirjoitelman portfoliooni. Mietin mitä muita materiaaleja valitsisin tähän osioon, mutta en nyt valinnut muuta

”Työntekijä” -alateemassa asetin itselleni kysymyksiä seuraavasti:

- Minkälainen olen työntekijänä? Verrattuna muihin?
- Eriytyiskyyni työntekijänä? Haasteeni työntekijänä?
- Mihin suuntaan ja miten aion työntekijänä kehittyä?
- Toimintafilosofiani työntekijänä? ” Arvoni työntekijänä?
- Tulevaisuuden haaveeni työntekijänä?

Kirjoitin lyhyen kirjoitelman itsestäni työntekijänä. Kirjoitelmani sisälsi samoja aiheita, kun kirjoitin itsestäni persoonana, mutta näkökulma oli minusta työntekijänä käsin. Kirjasin ja arvioin omia vahvuuksiani ja heikkouksiani työntekijänä. Kuvasin työurani kohokohtia ja vastoinkäymisiä ja pohdin niiden vaikutuksia omaan ammatilliseen toimintaani. Kirjasin vielä loppuun ammatilliset haaveeni ja tavoitteeni sekä konkreettiset keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Myös tässä kirjoitelmassani tukeuduin ”Tausta” -teeman materiaalista nousseisiin ajatuksiin. Kartoitin itseäni aiemmin asetettujen kysymysten pohjalta ja kirjoitin ylös ajatukseni. Liitin kirjoitelman itsestäni työntekijänä portfoliooni. Mietin myös muun materiaalin valintaa tähän osioon, mutta tällä hetkellä ei tuntunut luontevalta valita muuta.

4.3 ”Ammattitiedot ja ammattitaidot”

Jatkoin portfoliotyöskentelyäni käsittelemällä ”Musiikkiterapeutti” - pääteeman ”Ammattitiedot ja ammattitaidot” – puolen. ”Ammattitiedot ja ammattitaidot” -teema jakaantui digitaalisen portfoliomallin mukaisesti kahteen teemaan: ” Toiminta” ja ”Henkilökohtaiset taidot”. ” Toiminta” – teemassa kuvasin ja reflektoin omaa ammatillisuutta musiikkiterapiatoiminnan ja muun toiminnan konteksteissa. ” Henkilökohtaiset taidot” -teemassa kartoitin taitojani eri ammatillisissa tilanteissa.

4.3.1 ”Toiminta”

”Toiminta” - teeman jaoin kahteen alateemaan: ”Musiikkiterapiatoiminta” ja ”Muu toiminta” ”Musiikkiterapiatoiminta” - alateeman käsittelyn aloitin asettamalla kysymyksiä koskien toimintaani musiikkiterapeuttina:

- Mitä on toimintani musiikkiterapeuttina? Miksi?
- Mihin toimintani musiikkiterapeuttina perustuu?
- Mitä menetelmiä ja toimintatapoja musiikkiterapiassa käytän?
- Millaiseksi arvioin ammattitietoni tason toiminnassani?
- Toimintani kohderyhmä? Miksi?
- Miten aion toimintaani kehittää? Tavoitteeni? Haaveeni?
- Esimerkkejä toiminnastani, tuloksistani?

Musiikkiterapiatoiminta” – alateeman käsittelyssä. pohdin kriteereitä ja teemoja, joihin voisin ammattitietouttani reflektoida. Ensimmäiseksi valitsin materiaaliksi portfoliooni Suomen musiikkiterapiayhdistyksen laatiman ”Musiikkiterapiapalvelut” -esitteen kohdan (2009), jossa listataan musiikkiterapeutin tarjoamat palvelut. Musiikkiterapeutin tarjoamia palveluja ovat:

1. Arviointi

1.1 Asiakkaan musiikkiterapiatarpeen ja musiikkiterapian soveltuvuuden arviointi

1.2 Asiakkaan nykytilan arviointi musiikkiterapian keinoin

1.3 Konsultoiva arviointi

2. Terapia

2.1 Aktivoiva musiikkiterapia

2.2 Toiminnallisia valmiuksia edistävä ja ylläpitävä musiikkiterapia

2.3 Tukea antava musiikkiterapia

2.4 Itsetuntemusta ja itsehallintaa kehittävä musiikkiterapia

2.5 Analyyttinen musiikkiterapia

3. Terapiatyöhön liittyvät muut palvelut

3.1 Asiakaskohtainen ohjaus ja neuvonta

3.2 Terapiaan liittyvät omaisten tukikäynnit

3.3 Ammatilliset yhteistyökäynnit

3.4 Hoito- ja kuntoutusneuvotteluun osallistuminen

3.5 Asiakaskohtaiset lausunnot

3.6 Yksilöllisen materiaalin tai välineistön valmistaminen asiakkaalle

4. Asiantuntijapalvelut

4.1 Konsultaatio

4.2 Neuvonta ja ohjaus

4.3 Työnohjaus

4.4 Koulutus

4.5 Tiedotus

4.6 Asiantuntijalausunnot

4.7 Työn kehittäminen ja hallinnolliset tehtävät

Kirjoitin kirjoitelman, jossa arvioin omaa ammatillista tietouttani suhteessa esitteessä näkyviin musiikkiterapeutin palveluihin. Mietin kirjoitelmassani tämän hetkisen ammattitietoni riittävyttä kuhunkin palvelumuotoon. Keskityin varsinkin ”Terapia”- kohdan eri terapiatasoihin. Mietin omaa suhtautumista ja taitojani kyseisiin terapiatasoihin. Merkitsin kirjoitelman loppuun tavoitteita ammattitietoni kehittämiseksi suhteessa musiikkiterapeutin tarjoamiin palveluihin. Liitin kirjoitelman ja ”musiikkiterapiapalvelut”-esitteen portfoliooni.

Seuraavaksi pohdin toiminnassani käyttämiäni musiikkiterapian menetelmiä. Suomen musiikkiterapiayhdistys on yhteistyössä Kuntaliiton kanssa toimittaneet tiedotteen ”Mu-

siikkiterapianimikkeistö 2009”. Liitin tiedotteen portfoliooni. Nimikkeistössä jaotellaan ja listataan musiikkiterapian eri menetelmät:

1. Musiikin kuunteluun perustuvat menetelmät.

- Esimerkiksi musiikin kuunteluryhmä, musiikkimuistelu, musiikkielämäntaakan tekeminen.

2. Äänenkäyttöön perustuvat menetelmät.

- Esimerkiksi laulaminen, yhteislauluryhmä, äänen tuottaminen, laululeikit.

-

3. Soittamiseen ja improvisaatioon perustuvat menetelmät.

- Esimerkiksi yhteissoittaminen, kuvionuottien käyttö, kliininen improvisaatio.

-

4. Musiikin tekemiseen perustuvat menetelmät.

- Esimerkiksi laulujen tekeminen, laulutekstien tekeminen, säveltäminen, sovittaminen, tarinasäveltäminen.

-

5. Musiikkiin ja liikkeeseen perustuvat menetelmät.

- Esimerkiksi tanssiminen, musiikin mukana liikkuminen, soittamiseen liittyvä liikkuminen.

6. Fysioakustinen hoito

- Fysioakustisen hoitotuolin käyttäminen musiikkiterapiassa.

7. Toiminnallinen musiikkiterapia -menetelmä

- TMT –menetelmä

8. Terapeuttinen keskustelu

9. Muut menetelmät

Musiikkiterapian menetelmien pohjalta kirjoitin kirjoitelman, jossa pohdin omaa ammatillisuuttani ja taitotasoini suhteessa kyseeseen menetelmään. Mietin keinoja, jolla voisin kehittää omaa menetelmällistä osaamistani. Kartoitin myös kohderyhmiä, joiden kanssa tiettyjä menetelmiä voisi käyttää. Samalla mietin taustateorioiden vaikutusta eri menetelmiin.

Menetelmäpohdinnassa mietin jo musiikkiterapian taustalla vaikuttavia teoreettisia näkökulmia. Halusin jatkaa taustateorioiden pohdintaa käsittelemällä ne erikseen. Heidi Ahonen-Eerikäinen jaottelee (2000, 164-165) musiikkiterapian taustalla vaikuttavat teorit seuraavasti:

1. Biolääketieteellinen malli

Musiikkiterapeutin rooli on löytää oireiden syyt ja suositella musiikkiterapeuttista hoitoa, joka yhdistää biokemiallisia ja neuropsykologisia prosesseja. Musiikkiterapia pyrkii hyödyntämään musiikin vaikutusta ihmisen fysiologisiin ja psyykkisiin oireisiin esim. kivun ja ahdistuksen lievittäjänä. Musiikin funktio on toimia kehon kemian muuttajana.

2. Behavioristinen malli

Musiikkiterapeutin rooli on erilaista stimulaatiota ja palautetta antamalla motivoida asiakasta saavuttamaan asetetut tavoitteet ja muuttamaan käyttäytymistään. Terapeutti pyrkii luomaan oppimiselle edellisen tilanteen. Musiikin funktio on toimia ehdollistajana ja palautteena.

3. Psykodynaamiset teorit

Musiikkiterapeutin tehtävänä on joko tukea transferenssia tai pyrkiä turhauttamaan ja tulkitsemaan sitä. Transferenssin avulla terapeutti rohkaisee asiakkaan itsetiedostamista, rehellisyyttä ja henkilökohtaisten asioiden ratkaisemista. Asiakkaan vapaan itsensä ilmaisemisen tukeminen on tär-

keää. Musiikkiterapeutti pyrkii asiakkaan itsetietoisuuden lisääntymiseen ja tiedostamattomien ristiriitojen selvittämiseen. Muutos asiakkaassa saadaan joko muuttamalla asiakkaan persoonallisuuden rakenteita tai vahvistamalla asiakkaan egoa. Musiikin funktio on aikaansaada non-verbaali väylä alitajuntaisten tunteiden ja ajatusten ilmaisemiseksi.

4. Kognitiivinen malli

Musiikkiterapeutin on yhdessä asiakkaan kanssa paljastamaan asiakkaan irrationaalisia uskomuksia, jotka aiheuttavat asiakkaassa negatiivisia emotionaalisia uskomuksia. Tarkoituksena on saada muutos epärealistisessa, epäkypsässä ajattelussa ja käyttäytymisessä kohti rationaalista, kypsää ja loogista ajattelua ja käyttäytymistä. Musiikin funktio voi olla toimiminen oppimisen sekä stimuluksena että palautteena. Musiikki voi toimina asiakkaan omien reaktioiden tunnistamisen apuna.

5. Humanistinen malli

Koko terapia lähtee asiakkaan lähtökohdista ja toimii asiakkaan ehdoilla. Terapeutin on arvioitava asiakkaan vuoro vaikutuksen ja itsenäisyyden saavuttamistasojen kehittymistä. Musiikin funktiona on tukea asiakkaan itsensä toteuttamisen prosessia. Musiikki voi tukea asiakkaan vastuunotto taitojen oppimisprosessia ja tuoda esteettistä nautintoa.

6. Ratkaisukeskeinen malli

Terapia on onnistunut, kun asiakkaalla ei enää ole oireita. Terapeutin tehtävänä on auttaa asiakasta löytämään ja käyttämään omia voimavarojaan ja etsimään ongelmiinsa ratkaisuja. Musiikin funktiona on aikaansaada tilanne, jossa asiakas voi positiivisesta näkökulmasta tarkastella elämäänsä, ongelmiaan ja voimavarojaan.

Otin kopion Ahonen-Eerikäisen kirjasta taustateorioiden osalta. Liitin kopion portfoliooni. Kirjoitin pienen kirjoitelman, jossa pohdin omia ajatuksia jokaista taustateoreettista viitekehystä kohtaa. Mietin myös eri taustateorioiden yhdistelemistä musiikkiterapiassa. Asetin tavoitteita syvemmän teoriatietouden hankkimiseksi. Perehdyin syvemmin tällä hetkellä parhaiten omaan terapiatoimintaan sopiviin taustateorioihin. Kirjoitin kyseistä teoriaa kirjoitelma, jossa kuvasin teoriatietoutta suhteessa omaan toimintaan ja toiminnan kehittymiseen.

Asiakasryhmiä kartoittaessa, mietin omia kokemuksiani eri terapian kohderyhmistä. Jaakko Erkkilän (2005, 291) mukaan musiikkiterapian diagnostisten kohderyhmien määrä ja musiikkiterapeuttien asiakaskunta on nykyään varsin lukuisa. Musiikkiterapiaa on sovellettu ainakin seuraavissa diagnostisissa kohderyhmissä: Emotionaaliset häiriöt, henkisesti - ja fyysisesti kehitysvammaiset, monivammaiset, elimelliset sairaudet (sairaalaympäristö), vanhuusikäiset (hoitona tai virkistys/aktivointitoimintana), kuulo- ja näkövammaiset, liikuntavammaiset, kommunikaatiohäiriöt, riippuvuushäiriöt ja oppimishäiriöt.

Kirjoitin kirjoitelman, jossa muistelin kokemuksiani eri asiakasryhmien parista. Mietin omia vahvuksiani ja heikkouksiani toimiessani kunkin asiakasryhmän kanssa. Lisäsin kirjoitelman portfoliooni. Pohdin eri taustateorioiden, musiikkiterapian eri tasojen ja menetelmien käyttöä eri asiakaskunnissa. Samalla mietin omaa ammattietikkaa ja oman ammattietiikan suhdetta asetettuihin musiikkiterapian ammattietiikan kriteeristöihin. Kirjoitin ajatuksista kirjoitelman.

Kun mietin oman musiikkiterapiatoiminnan perusteita, valitsin portfoliomateriaaliksi ja samalla oman toiminnan perustaksi Suomen musiikkiterapiayhdistyksen julkaiseman ammattieettisen ohjeistuksen. Ammattieettiset ohjeet musiikkiterapeutille ovat tiivistetyksi:

1. Musiikkiterapeutti edistää musiikkiterapeuttisin keinoin terveyttä, kuntoutumista ja tarjoaa laadukkaita musiikkiterapiapalveluja.
2. Musiikkiterapeutti kunnioittaa työssään ihmisyyttä ja puolustaa tasa-arvoa.
3. Musiikkiterapeutin työ perustuu ehdottomaan luottamukseen. Musiikkiterapeutti noudattaa lakia salassapitovelvollisuudessa.
4. Musiikkiterapeutti tekee yhteistyötä kaikkien hoitoon/kuntoutukseen osallistuvien kanssa.
5. Musiikkiterapeutti on tehtävänsä koulutettu ja sitoutuu ylläpitämään ja kehittämään ammattipätevyyttään sekä huolehtimaan työssä jaksamisestaan.
6. Musiikkiterapeutti vastaa itsenäisesti ja riippumattomasti omasta työstään.
7. Musiikkiterapeutti tukee ja arvostaa työssään ja edustaa työssään vastuullisesti musiikkiterapeuttien ammattikuntaa.

Kirjoitin kirjoitelman, jossa pohdin omia arvojani, omaa toimintaani ja omia valmiuksiani suhteessa ammattieettisiin ohjeisiin. Lisäsin myös itselleni muutaman tavoitteen, jolla voisin paremmin vastata ammattieettisten ohjeistuksen kriteereitä. Tiedostin ammattieettisten ohjeiden tärkeyden oman työn laadukkuuden takeena.

Kela kilpailutti vuonna 2010 vaikeavammaisten lääkinnälliseen kuntoutukseen avoterapiaa antavat musiikkiterapeutit. Kilpailutuksen pohjalta Kela solmi palvelutuottajasopimuksen musiikkiterapeuttien kanssa useaksi vuodeksi. Muun muassa palvelutuottajasopimuksen takia Kelan tuskin on maksavana tahona asiakkailleni useampaan vuoteen. Silti halusin tutkia Kelan asettaman vaikeavammaisten avoterapiastandardissa (2010) esille tulevia musiikkiterapeutin toimintaa koskevia kriteereitä, koska halusin reflektoida omaa osaamistani Kelan kriteereihin. Samalla pohdin omia kehityshaasteita suhteessa Kelan avoterapiastandardiin. Kirjoitin kirjoitelman ja liitin sen portfoliooni. Samoin

liitin Kelan vaikeavammaisten avoterapiastandardin kokonaisuudessaan omaan portfoliooni.

”Muu toiminta” - teeman kartoittamiseksi asetin itselleni kysymyksiä:

- Mitkä muut toiminnot vaikuttavat toimintaani musiikkiterapeuttina? Miksi?
- Mitkä ovat ammattitietoni muissa toiminnoissa? Kehittymishaasteet?
- Esimerkkejä muista toiminnoista ja niihin liittyneistä tapahtumista?

Mietin muita toiminta-alueita, jotka ovat läsnä joko suoraan tai välillisesti musiikkiterapiatoiminnassani. Ensimmäiseksi valitsin teemaksi ”Yrittäjyys”. Tiedostin, että oman yrityksen perustaminen on musiikkiterapeutille todennäköistä, jotta voi ammattiaan päätyönään harjoittaa. Olin jo aiemmin koulutuksen aikaan suunnitellut liikesuunnitelmaa omalle tulevalle musiikkiterapiayritykselleni. Linkitin kohtaan ”www.liiketoimintasuunnitelma.com” - internetsivut, jossa aloittava yrittäjä pystyy suunnittelemaan tulevaan yritykseensä liiketoimintasuunnitelman ja laskemaan yritykseensä kannattavuuteen liittyviä laskelmia. Olin itse tehnyt jo aiemmin samaisella sivulla itselleni liiketoimintasuunnitelman ja laskenut joitain kannattavuuslaskelmia. Lisäsin myös muita yritystietouteen liittyviä linkkejä. Pohdin itseäni yrittäjänä ja mietin omia kehityssuuntia, joihin haluaisin yrittäjänä yritystäni viedä. Asetin muutamia tavoitteita yritystoiminnalleni. Kirjoitin ylös muutamia yritystoiminnan tuotteistukseen ja markkinointiin liittyviä aihe-alueita.

Toiseksi ”Muu toiminta” teeman alateemaksi valikoitui muusikkous. Mielestäni muusikkous vaikuttaa suoraan musiikkiterapiatoimintaa, koska sen taidollinen ja ilmaisullinen taso antaa perustan musiikkiterapiatyölle. Mietin myös, että muusikkouteen kuuluu myös musiikkiyleistietous, jotta kykenee samaistumaa monen ihmisen musiikkimaailmaan. Kirjoitin muutaman lauseen ylös tämän hetkisen muusikkouteni teknisestä ja ilmaisullisesta tasosta. Kirjoitin ylös myös, mitä tavoittelisin jatkossa. Linkitin kohtaan muutaman näytteen Reason 4-musiikkiohjelmalla tekemistäni sävellyksistäni. Listasin

muistiin jonkin verran musiikkikirjallisuutta ja linkitin mukaan musiikkikansion, johon olisi tarkoitus kerätä itseä inspiroivaa musiikkia. Laitoin pari tällä hetkellä minua kiinnostavaa musiikkikappaletta musiikkikansion perustaksi. Tavoitteeksi asetin itselleni laajemman ja monipuolisemman musiikkitietouden hankkimisen eri musiikin aloilla.

4.3.2 ”Henkilökohtaiset taidot”

Asetin kysymyksiä kartoittaessani henkilökohtaisia taitojani toimia musiikkiterapeuttina

- Mitkä taidot ovat erityisen hyödyllisiä, kun toimin musiikkiterapeuttina? Miksi?
- Mitkä henkilökohtaiset kyvyt ja taidot minulla on hyvällä tasolla, kun toimin musiikkiterapeuttina?
- Missä taidoissa ja kyvyissä minulla on kehittymishaasteita, kun toimin musiikkiterapeuttina?
- Miten kehitän henkilökohtaisia kykyjäni? Tavoitteeni?

Kirjoitin ylös kirjoitelman, jossa mietin omia henkilökohtaisia taitojani. Niikko (2010) mainitsee pohdittavaksi aiheeksi mm. tapa toimia, argumentointitaidot, yhteistyö- ja kommunikaatiotaidot sekä tilanteiden hallinta ja argumentointitaidot. Nämä teemat on merkinnyt myös portfolioni käsitekarttaan. Pohdin ja arvioin, mitä muut ihmiset, esimerkiksi opiskelija- ja työntekijäkollegani, ovat minusta eri tilanteissa kommentoineet? Mitä palautetta olen saanut? Miten toimin verrattuna muihin eri tilanteissa. Mietin itseäni mm. terapiatilanteessa, neuvotteluissa, esiintymistilanteessa, puhujana, kirjoittajana ja asioiden selvittäjänä. Peilasin teemoja myös portfolioni ammatillisen identiteetin puolelta, jotta sain historiallista perspektiiviä omien kykyjen reflektointiin. Merkitsin ylös myös kykyjeni kehittämiskohdat ja konkreettiset keinot, joilla heikkouksiani voisi kehittää. Listasin myös niitä taitoja, jossa olen omasta mielestäni erityisen hyvä.

5. DIGITAALISEN PORTFOLIOMALLIPROSESSIN JA PORTFOLIO- TYÖSKENLYN ARVIOINTI

5.1 Digitaalisen portfoliomalliprosessin arviointi

Digitaalisen portfoliomallin suunnitteluprosessi meni aikaa yllättävän paljon. Tutkin eri näkökulmia selvittääkseen musiikkiterapeutin asiantuntijuuteen ja asiantuntijan toimintaan liittyviä teemoja. Suunnitteluosuus tuntui aluksi selvitystyöltä, koska asiaan paneutuessa tuli esille uusia teemoja, joiden tarkoituksensa selvittäminen tuntui kokonaisuuden kannalta tärkeältä. Ennen kuin päädyin portfoliotyöskentelyyn asiantuntijuuden tueksi, oli jo ehtinyt miettiä toiminnan taustanäkökulmaksi mm. terapiaistunnon toimintakuvausta, tuotteistusprosessin läpikäymistä ja laatuajattelua. Päätymisen portfoliomalliprosessiin oli vaatinut minulta alkusuunnitteluvaihetta, jossa olin tutkinut ja hylännyt käyttökelpoisia näkökulmia. Taustatyöstä oli kuitenkin hyötyä, sillä huomasin portfoliota tehdessäni, että valikoin portfoliomateriaalia ja mietin kehityssuuntiani myös esimerkiksi tuotteistusprosessin ja laatuajattelun kontekstista. Vaikka pitkä alkusuunnitteluvaihe toi haasteita ajanhallinnallisesti, koin sen itseäni innostavana ja mielestäni pystyin sekä luovasti että jäsentyneesti löytämään teemani sopivan taustanäkökulman. Työpäiväkirjan pitäminen auttoi ryhmittämään eri näkökulmien teemoja ja jäsensi omaa työtä teemojen jatkokäsittelyssä.

Digitaalisen portfoliomallin käyttämien näkökulmiin syventyminen tuntui minusta suhteellisen selkeältä. Portfoliokäsitteistöön olin aiemmin tutustunut opiskelu- ja työhistoriassa ja nyt pystyin heti keskittymään syventävän tiedon tutkimiseen. Portfoliomuodon mallin valinta ja muodon soveltaminen fyysiseen rakenteeseen digitaalisessa toimintaympäristössä tuntuivat suunnitteluprosessissa työläimmiltä. Olin jo ehtinyt valita mallin portfoliomuodoksi perusportfolion sen selkeyden takia, ennen kun päädyin tutkimaan tarkemmin prosessiportfolion muodon mahdollisuuksia musiikkiterapeutin asiantuntijuuden tukemiseksi. Niikon mukaan portfoliotyöskentelyn tavoitteet määrittävät portfolion muodon valinnat. Niikon (57, 2000) kuvaaman kasvun ja oppimisen prosessiportfolion tavoitteet tuntuivat sopivan hyvin niihin teemoihin, jotka voisivat syventää musiikk-

kiterapeutin asiantuntijuutta. Kuitenkin jouduin paljon pohtimaan mallin rakennetta, ettei portfoliomalli ohjaisi tekijäänsä prosessiportfolion sijasta perusportfolion muotoon.

Toinen työläs suunnittelun kohde oli löytää sopiva digitaalisen portfoliomallin fyysinen mallirakenne, jossa yhdistyisi digitaalisen toimintaympäristön mahdollisuudet ja ammatillisen kasvun ja oppimisen prosessiportfolion tarkoitus. Käsitekartan jonkinasteinen hyödyntäminen graafisena tiedonesittämismallina oli tullut mieleeni jo alkusuunnittelu- vaiheessa. Koin käsitekartan digitaalisessa ympäristössä ennen kaikkea käytännöllisenä esittämismallina, jossa säilyisi yksinkertainen, mutta samalla monikerroksinen lähestymistapa käsiteltäviin teemoihin. Käsitekartan koostaminen pakotti pohtimaan teemoja kokonaisvaltaisesti, toisaalta asioita syventäen toisaalta yksinkertaistaen.

Innostuin digitaalisen ympäristön mahdollisuuksista portfoliomallinnuksessa niin paljon, että käytin ehkä liian kauan aikaa ja huomiota eri fyysisten rakenteiden ja teknisten mahdollisuuksien tutkimiseen. Kuitenkin portfoliotyöskentelyssä portfolion sisällölliset ratkaisut ovat fyysisiä rakenteita merkittävämpiä. Fyysisten rakenteiden tehtävä mielestäni on helpottaa, ei rajata portfoliotyöskentelyä. Mallin ja mallin fyysiset rakenteiden on oltava muokattavissa vastaamaan portfolion uusiutuviin sisällöllisiin tarpeisiin. Jo omaa portfoliota tehdessäni tuli eteen uusia sisältöjä, jotka pakottivat minua päivittämään mallini rakenteita paremmin portfoliota tukevaksi. Prosessin suunnittelu- ja toteutusosiot eivät olleet toisistaan ajallisesti irrallisia työn vaiheita, koska tekijänä jouduin esimerkiksi palaamaan toteutusvaiheessa takaisin suunnitteluosioon, jotta pystyin ratkaisemaan eteen tulleita muutostarpeita. Myös suunnitteluvaiheessa tein silloin tällöin rinnan portfoliomallin toteutusta, jotta sain käytännön tuntumaan suunnitteluprosessin suunnasta.

Mielestäni onnistuin tuottamaan digitaalisen portfoliomallin, joka helpottaa ja selkeyttää portfoliotyöskentelyä. Digitaalinen toimintaympäristö mahdollistaa oman, mahdollisesti laajankin, materiaaliarkiston paremman hallinnan ja hyödyntämisen portfoliotyöskentelyssä. Myös multimedian käyttö portfolion materiaalien kuvaajana on digitaalisessa ympäristössä havainnoivaa. Mallin ulkoasua olisin voinut vielä enemmän hioa ja joltain osin ajallinen tiukkuus rajasi tutkia vielä enemmän digitaalisen toimintaympäristön toteutusmahdollisuuksia. Toisaalta prosessiportfolion tarkoituksena on jäädä tekijän omaan tekijän käyttöön ja näin ollen ulkoasulliset seikat eivät nouse niin merkittäväksi,

kuin esimerkiksi näyteportfoliossa. Digitaalisen ympäristön mahdollisuuksien liiallinen hyödyntäminen voi tehdä tuotoksesta liian vaikeaselkoisen. Myös käyttömukavuus voi silloin kärsiä.

5.2 Portfoliotyöskentelyn arviointi

Halusin esimerkein omasta portfoliotyöskentelystäni havainnoida digitaalisen portfolio-mallin toimivuutta. En ollut musiikkiterapiaopintojen aikana pitänyt minkäänlaista portfolioa ja tämän vuoksi digitaalisen prosessiportfolioni portfoliotyöskentely jäi varsin lyhyen aikavälin sisälle opinnäytetyön valmistumisprosessissa. Tämä vuoksi portfoliooni valitsemani materiaalit tuntuivat sijoittuvan joko tähän hetkeen tai tulevaisuuden toiminnan perustaksi. Mietin, saanko materiaaleista tarpeeksi perustaa seurata ja edistää omaa ammatillista kasvua ja oppimista. Pirjo Linnankylän mukaan (1994,11) portfolio edustaa useimmiten pitkähkön opiskelujakson työtä ja tuloksia. Pohdin, pystynkö lyhyessä ajassa arvioimaan ja reflektoimaan tarpeeksi kattavasti ja syvällisesti, jotta Nii-kon (2000) ammatillisen kasvun ja oppimisen prosessiportfolion kriteerit täyttyvät. Välttämättä materiaalin valikoinnin harkintaan ja tarkkailuun käytetty aika ei ollut tarpeeksi pitkä. Toisaalta nyt tehtyä portfoliotyöskentelyä voidaan ajatella pohjatyöksi ammatillisen uran ajan tapahtuvalle portfoliotyöskentelylle. Tällöin varsinaiset ammatillisen kasvun ja oppimisen tulokset ovat selkeämmin tarkasteltavissa vasta myöhemmin musiikkiterapian kliinisen työkokemuksen karttuessa.

Linnankylän (1995, 9) mukaan konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä, johon myös portfoliotyöskentely pohjaa, on myös sosiokonstruktivistinen suuntaus, joka korostaa muun muassa sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitystä. Portfoliotyöskentely on yleensä yksilöllistä toimintaa, mutta myös yksilöllisen portfoliotyön tueksi tarvitaan ryhmätointa, koska muiden kanssa työskentely ja palautteen saaminen auttavat tekijää tuntemaan omaa toimintaansa (Vanhanen-Nuutisen 59, 2005). Tässä portfoliotyöskentelyssä toimin yksin ja yhteistyö muiden kanssa jäi ajallisen niukkuuden takia liian vähäiseksi. Kun myöhemmin musiikkiterapeuttina jatkan portfoliotyöskentelyä, on minun enemmän tehtävä yhteistyötä esimerkiksi musiikkiterapiakollegoiden kanssa, jotta portfoliotyöskentelyni yhä syventyisi ja saisi sosiaalisesta ympäristöstä esiin tulevia näkökulmia.

Kiinnostuin opinnäytetyöprosessin aluksi ennen kaikkea digitaalisen portfolion fyysiseen rakenteeseen, vaikka se ei portfoliossa ole olennaisinta. Linnakylän (1994, 11) toteaakin, että keskeisintä portfoliossa on tuottamis-, valikointi- ja arviointiprosessi, ei ulkoinen muoto. Musiikkiterapeutin opinnot ovat pohjautuneet hyvin pitkälti oman toiminnan ja oman persoonan reflektiiviseen tutkimiseen ja itsearviointiin. Tämän vuoksi portfoliotyöskentelyyn sopiva työote oli ennalta tuttu ja monia teemoja olin jo mielessäni ja aiemmissa opiskelutehtävissä reflektoinut ja arvioinut paljon. Aiempien kokemusten pohjalta pääsin nopeasti portfoliokäsitteistöön sisälle.

Prosessiportfolioon valitaan tekijän kasvua ja oppimisen prosessia kuvaavaa aineistoa ja siinä näkyy työskentelyprosessin kulku. Kasvun ja oppimisen prosessiportfolioon tavoitteena voi olla esimerkiksi ammatillisen ja persoonallisen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukeminen ja edistäminen (Niikko 2000, 57). Mielestäni portfoliotyöskentelyni tuki ammatillista ja persoonallista kehitystäni tai ainakin antoi hyvin pohjaa tulevalle ammatillisen kehitystyölle. Aineiston valinnassa koin tarvetta selventää omaa osaamistaan suhteessa musiikkiterapian ammatillisiin kriteereihin. Tällöin koin valitsevani aineistoa, jotka käsitelivät eri teemoja suhteellisen yleistäen. Ehkä ammattiurani edetessä valitsen portfoliooni materiaaleja, jotka havainnollistavat eri teemoja yksityiskohtaisemmin. Myös omien arvojen mahdollinen muuttuminen oman iän ja työkokemuksen lisääntymisessä voi näkyä portfoliotyöskentelyssä. Ennen kaikkea työkokemuksen lisääntymisen vaikutus portfoliotyöskentelyyni on minusta kiinnostavaa.

6. POHDINTA

Opinnäytetyöni muodostui digitaalisen prosessiportfoliomallin suunnittelun ja toteutuksen sekä malliin pohjautuneen portfolio työskentelyn raportoinnista ja arvioinnista. Opinnäytetyön tietoperusta pohjautui asiantuntijuuden, oppimisen ja portfolio työskentelyn teemoihin. Opinnäytetyön tekeminen haastoi minut samalla tutkimaan omaa asiantuntijuuttani ja sen kehityshaasteita tulevana musiikkiterapeutina. Mielestäni opinnäytetyö kirjoittaminen ja opinnäytetyöhön kuulunut oma portfolio työskentelyni täydensivät toinen toisiaan, koska kumpaakin kuuluivat muun muassa reflektiivisen ja itsearvioivan työtavan omaksuminen ja hallinta. Opinnäytetyön ja portfolio työn rinnakkainen luonne mahdollistaa sen, että myöhemmässä ajankohdassa voin valita valmistuun opinnäytetyöni osaksi omaa portfolio tani kuvaamaan ammatillisen kasvuni ja oppimiseni työskentelyprosessia.

Opinnäytetyön kirjoittaminen ja siihen liitetty portfolio työskentely oli työteliäs prosessi. Koin usein ongelmaksi ajanpuutteen, joka teki työskentelystä aika ajoitin henkisesti kuormittavaa. Ennen kaikkea aikaa veivät oman yksityiselämän velvoitteet ja opinnäytetyöhön reflektiiviseen työtavan jäsentymisprosessi. Opinnäytetyön ja erityisesti portfolio työskentelyn reflektiivisen ja itsearvioivan työotteen jäsentyminen kirjoitettuun muotoon vei itseltä yllättävän kauan. Oma ajankäyttöni olisi voinut olla opinnäytetyöprosessissa jäsentyneempi.

Haasteista huolimatta koin, että opinnäytetyöprosessi oli minulle palkitseva. Prosessi kehitti minun reflektointi-, itsearviointi- ja oppimiskykyjäni. Sain opinnäytetyön teosta pohjaa omaan elinikäiseen ammatilliseen oppimisprosessiin. Mielestäni digitaalinen portfolio malli soveltuu hyvin asiantuntijan, tässä tapauksessa musiikkiterapeutin, ammatillisen kasvun ja oppimisen tueksi. Kehityshaasteena jatkossa näen jatkossa, että prosessiportfolion pohjalta musiikkiterapeutti pystyy jatkossa muodostamaan selkeitä toiminnan palvelukuvauksia. ja kehittämään työtään vastaamaan musiikkiterapeutin ammatillisia kriteereitä. Myös kysymys, miten portfolio työskentely muuttuu ammatillisen uran edetessä, on kiinnostava. Samoin millä tavalla aineiston valikointi muuttuu ammatillisuuden kehittyessä?

Digitaalinen portfoliomalli tarjoaa selkeän rakenteen sisällöllisesti moniulotteiselle portfoliotyöskentelylle. Digitaalinen toimintaympäristö mahdollistaa hyvinkin yksilökohtaisen mallin soveltamisen. Jos portfoliotyöskentelyn teemat esimerkiksi työkokemuksen karttuessa muuttuvat, on malli helposti muunneltavissa. Digitaalista portfoliomallia voi muuntaa prosessiportfolion sijaan esimerkiksi perusportfolion tai näyteportfolion tavoitteiden mukaiseksi.

Vaikka Suomessa musiikkiterapia on vakiinnuttanut paikkansa sekä Kelan että eri sairaanhoitopiirien tilaamana terapiamuotona, joutuvat musiikkiterapeutit aika ajoin kohtaamaan erilaisia ennakkoluuloja omaa toimintaansa kohtaan. Eri terapiamuotojen vaikutavuutta arvioidaan tarkasti ja musiikkiterapian asemaa toimivana hoitomuotona arvioidaan jatkuvasti. Musiikkiterapia on Suomessa terapeuttimäärältään varsin pieni terapiamuoto, jolloin se täytyy kamppailla olemassaolostaan sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa. Mielestäni parhaiten tällä hetkellä musiikkiterapian tunnettavuutta Suomessa nostavat vilkas tutkimustyö Jyväskylän Yliopistossa ja ammattitaitoiset musiikkiterapeutit kenttätöissä. Jokaisen musiikkiterapeutin ammattitaito ja asiantuntijuus punnitaan jokaisessa terapiaprosessissa ja jokaisessa asiakkuudessa. Täten oman ammatillisen toiminnan syvempi ymmärtäminen esimerkiksi portfoliotyöskentelyn avulla on erittäin tärkeää sekä yksittäisen musiikkiterapeutin että koko musiikkiterapia-alan kannalta.

LÄHTEET

Ahonen - Eerikäinen, H. 2000. Musiikki sanaton kieli. Musiikkiterapian perusteet. 3. korjattu painos. Vantaa. Tummavuoren Kirjapaino Oy.

Ala - Ruona, E., Saukko, P. & Tarkki, A. 2009. Musiikkiterapiapalvelut. Toinen, korjattu painos. Hyvinkää. Suomen musiikkiterapiayhdistys.

FreeMind 0.9.0. Päivitetty 25.4.2011. Luettu 25.4.2011.

<http://freemind.sourceforge.net/wiki/index.php/Download>

Haverinen, L & Äänismaa, P. Päivitetty 7.5.2010. Luettu 1.4.2011. Käsitekarttamenetelmä.

http://www.edu.fi/perusopetus/kotitalous/ops_kaytanton/oppiaineelle_ominaisia_tyota-poja/kasitekarttamenetelma

Härkönen, P.1999. Portfolio – käsikirja. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatillinen kasvu. Helsinki. SAMOK ry.

Janhonen, S. & Vanhanen-Nuutinen, L.2004. Asiantuntijuuden oppiminen. Teoksessa Janhonen, S. & Vanhanen-Nuutinen, L. (toim.) Kohti asiantuntijuutta. Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. WSOY, 31-53.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Kelan vaikeavammaisten avoterapiastandardi. Versio 6/19.1.2010. 2010. Päivitetty 4.1.2011. Luettu 14.4.2011.

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/030903104122KM>

Linnakylä, P. & Kankaanranta, M. 1999. Digitaaliset portfoliot asiantuntijuuden osoittamisessa ja jakamisessa. Teoksessa Eteläpelto, A, & Tynjälä, P. (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki. WSOY, 223-256.

Linnakylä, P. 1994. Mikä ihmeen portfolio? Arvioinnin ja oppimisen liitto. Teoksessa Linnakylä, P., Pollari, P. & Takala, S.(toim.) Portfolio arvioinnin ja oppimisen tukena. Jyväskylä. Jyväskylän Yliopisto, 9-31.

Merriam, S. B., & Caffarella, R. S.1999. Learning in Adulthood. San Francisco: Jossey-Bass

Musiikkiterapeutin ammattieettiset ohjeet. 2007. Päivitetty 23.3.2007. Luettu 14.4.2011.
http://www.musiikkiterapia.net/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=53

Musiikkipsykoterapian keinoin toteutettavan ryhmäprosessin lähtökohtia.2010. Päivitetty 5.12.2010. Luettu 30.3.2011. http://www.musiikkiterapia.net/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=68

Niikko, A.2000. Portfolio oppimisen avartajana. 1.-3. painos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Nousiainen, I. 2000. Kriittinen ote työhön. Teoksessa Miettinen, S., Miettinen, M., Nousiainen, I. & Kuokkanen, L. (toim.) Itsensä johtaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. WSOY, 27- 38.

Ruohotie, P. 1999. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. 1. painos. Helsinki. WSOY.

Sipilä, J. 1995. Asiantuntijapalvelujen tuotteistaminen. Helsinki. WSOY

Suomen musiikkiterapiayhdistys ry. 2011. Päivitetty 10.2.2011. Luettu 14.4.2011.
http://www.musiikkiterapia.net/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=60

Tuomisto, J. 1994. Elinikäisen oppimisen perusteet. Teoksessa Kajanto, A & Tuomisto, J. Elinikäinen oppiminen. Helsinki. Kirjastopalvelu Oy, 13-45.

Tynjälä, P. 1999. Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa Eteläniemi, A.& Tynjälä, P. (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki. WSOY, 160-179.

Työnohjaus. 2008. Julkaistu 2008. Luettu 30.3.2011.
<http://ops.piramk.fi/web/ops/ops0809.nsf/objbykey/S08MS08MUSS411-8OKSMUSTE-ROK?OpenDocument>

Vanhanen – Nuutinen, L.2004. Portfolio oppimisessa ja ja sen arvioinnissa ja kehittämisesä. Teoksessa Janhonen, J. & Vanhanen- Nuutinen, L. Kohti asiantuntijuutta. Oppiminen ja ammatillinen kasvu sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki. WSOY, 56- 72.

LIITTEET

LIITE 1: 1 (4)

MUSIIKKITERAPEUTIN AMMATTIEETTISET OHJEET*(hyväksytty 23.10.2004, päivitetty 23.3.2007)***I**

Musiikkiterapeutti edistää musiikkiterapeuttisin keinoin terveyttä, kuntoutumista ja tarjoaa laadukkaita musiikkiterapiapalveluja.

II

Musiikkiterapeutti kunnioittaa työssään ihmisyyttä ja puolustaa tasa-arvoa.

III

Musiikkiterapeutin työ perustuu ehdottomaan luottamukseen. Musiikkiterapeutti noudattaa lakia salassapitovelvollisuudesta.

IV

Musiikkiterapeutti tekee yhteistyötä kaikkien hoitoon/kuntoutukseen osallistuvien kanssa.

V

Musiikkiterapeutti on tehtävänsä koulutettu ja sitoutuu ylläpitämään ja kehittämään ammattipätevyyttään sekä huolehtimaan työssä jaksamisestaan.

VI

Musiikkiterapeutti vastaa itsenäisesti ja riippumattomasti omasta työstään.

VII

Musiikkiterapeutti tukee ja arvostaa kollegoitaan ja edustaa työssään vastuullisesti musiikkiterapeuttien ammattikuntaa.

I**Musiikkiterapeutti edistää musiikkiterapeuttisin keinoin terveyttä, kuntoutumista ja tarjoaa laadukkaita musiikkiterapiapalveluja.**

Musiikkiterapeutin työn ytimenä on asiakkaan terveyden ja hyvinvoinnin puolustaminen hoitamalla ja kuntouttamalla häntä musiikkiterapeuttisin keinoin.

II**Musiikkiterapeutti kunnioittaa työssään ihmisyyttä ja puolustaa tasa-arvoa.**

Musiikkiterapeutti puolustaa jokaisen ihmisen perusoikeuksia kunnioittaen yksilön oikeutta yksityiselämään ja itsemääräämiseen. Musiikkiterapeutti huolehtii siitä, ettei hänen osaamistaan käytetä yksilön loukkaamiseen, hyväksikäyttöön ja sortoon. Musiikkiterapeutti ottaa huomioon ne kulttuuriset ja yksilölliset erot, jotka ilmenevät asiakkaan toimintakyvyssä, ja liittyvät esim. sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, etniseen ja kansalliseen identiteettiin, ikään, uskontoon, kieleen ja yhteiskunnalliseen asemaan. Samalla hän on selvillä niistä rajoituksista, jotka liittyvät hänen omaan kulttuuriin ja yksilölliseen taustaansa.

III**Musiikkiterapeutin työ perustuu ehdottomaan luottamukseen. Musiikkiterapeutti noudattaa lakia salassapitovelvollisuudesta.**

Musiikkiterapeutti pitää salassa asiakkaiden ja muiden asioista saamansa luottamukselliset tiedot. Niiltä osin kuin laki velvoittaa musiikkiterapeuttia antamaan tietoja, hän ilmoittaa asiakkaalle lakiin perustuvista salassapitovelvollisuuden rajoituksista. Musiikkiterapeutti kertoo asiakkaalle suunnitellusta terapiasta sekä keskustelee sen etenemisestä. Musiikkiterapeutti tekee molempia osapuolia sitovan terapiasopimuksen. Alaikäisen ollessa kyseessä, otetaan huoltajan suostumuksen hankkimisessa huomioon alaikäisen mielipide. Musiikkiterapeutti ymmärtää vastuunsa, joka hänellä on suhteessa asiakkaaseen ammatillisen suhteen muodollisesti päätyttyä. Musiikkiterapeutin työ perustuu asiakkaan vapaaehtoiseen suostumukseen, jonka tämä voi halutessaan peruuttaa. Silloinkin kun asiakas on tahdonvastaisessa hoidossa, hänen kanssaan pyritään yhteistyöhön hänen tahtoaan kunnioittaen.

IV**Musiikkiterapeutti tekee yhteistyötä kaikkien hoitoon/kuntoutukseen osallistuvien kanssa.**

Musiikkiterapeutti edistää omalta osaltaan yhteistyötä kaikkien hoitoon/kuntoutukseen osallistuvien tahojen kesken. Hän tekee yhteistyötä tavalla, joka on hänen asiakkaansa edun mukaista ja säilyttää terapiasuhteen luottamuksellisuuden.

LIITE 1: 3 (4)

Musiikkiterapeutti kunnioittaa asiakkaiden ja muiden asianosaisten tietämystä näkemystä ja kokemusta. Hän arvostaa kollegoidensa ja muiden ammattiryhmien erityisosaamista ja vastuuta. Musiikkiterapeutti antaa ymmärrettävässä muodossa asianmukaisen selvitksen terapian päämääristä, toimintatavoista sekä seurannasta tavalla, jota sekä asiakas että sidosryhmät ymmärtävät.

V

Musiikkiterapeutti on tehtävänsä koulutettu ja hän sitoutuu ylläpitämään ja kehittämään ammattipätevyyttään sekä huolehtimaan työssä jaksamisestaan.

Musiikkiterapeutti pyrkii kehittämään ammattipätevyyttään ja säilyttämään sen korkealla tasolla sekä tiedostamaan ammatilliset ja henkilökohtaiset vahvuutensa ja heikkoutensa pystyäkseen arvioimaan realistisesti pätevyytensä ottaessaan hoitaakseen työtehtäviä. Musiikkiterapeutti ottaa vastaan vain sellaisia työtehtäviä, tarjoaa sellaisia palveluja ja käyttää sellaisia menetelmiä, joihin hän on pätevä koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella. Musiikkiterapeutin työskentelyn perustana on ammattitieto ja työssä hankittu kokemus, ja hän kehittää ammattitaitoaan hankkimalla uutta tieteellistä ja ammatillista tietoa. Hänen työvälineinään ovat myös oma persoona ja terapeuttinen intuitio. Tältä pohjalta hän soveltaa kussakin tilanteessa tarkoituksenmukaisia menetelmiä hoidon/kuntoutuksen edistämiseksi. Musiikkiterapeutti etsii ammatillista apua ja tukea vaikeissa tilanteissa sekä käyttää säännöllisesti työnohjausta.

VI

Musiikkiterapeutti vastaa itsenäisesti ja riippumattomasti omasta työstään.

Musiikkiterapeutti on ammatillisesti riippumaton terapiatyössä, tutkimuksessa, opetuksessa sekä musiikkiterapian soveltamisessa. Hän on totuudellinen ja kohtelee kunnioittavasti muita asianosaisia tehden selväksi oman roolinsa ja työnkuvansa. Musiikkiterapeutti informoi asiakasta etukäteen asiakassuhteen taloudellisista ehdoista. Hän arvioi kriittisesti tarpeitaan, asenteitaan, arvojaan ja omaa rooliensa asiakassuhteessa. Hän ei käytä riippuvuus- ja luottamussuhteessa hyväkseen valtaansa ja asemaansa. Hän välttää epäammatillista ja yksityistä suhdetta asiakkaan kanssa. Musiikkiterapeutti tiedostaa, miten intimitteetti ja seksuaalisuus voivat suoraan tai epäsuorasti vaikuttaa musiikkiterapeutin ja asiakkaan väliseen suhteeseen. Musiikkiterapeutti välttää asiakassuhteen muuttamista yksityisluontoiseksi tai seksuaaliseksi. Terapeutin ja asiakkaan kesken ei saa olla sukupuolista kanssakäymistä.

VII

Musiikkiterapeutti tukee ja arvostaa kollegoitaan ja edustaa työssään vastuullisesti musiikkiterapeuttien ammattikuntaa.

LIITE 1: 4 (4)

Musiikkiterapeutti on tietoinen siitä ammatillisesta ja tieteellisestä vastuusta, joka hänellä on asiakkaistaan, sekä siitä organisaatiosta ja yhteiskunnasta, jossa hän elää ja työskentelee. Musiikkiterapeutti antaa asianmukaista tietoa edellytyksistään, työkokemuksestaan, pätevydestään ja sitoutumisestaan ammattiinsa ja käyttää vain sellaisia ammattinimikkeitä, joihin koulutus ja työtehtävät oikeuttavat.

Musiikkiterapeutti pyrkii asiallisuuteen ja tarkkuuteen antaessaan lausuntoja musiikkiterapeuttina. Hän antaa tietoa musiikkiterapiasta ja musiikkiterapeuttien ammattikunnasta siten, ettei synny väärinkäsityksiä, ja ettei hän vahingoita musiikkiterapiaa eikä omaa ammattikuntaansa. Musiikkiterapeutti tiedostaa ammattieettisten ongelmien olemassaolon ja selvittää niitä neuvotellen kollegoiden, toimeksiantajien sekä ammattikillan jäsenistön ja ammattieettisen toimikunnan kanssa. Muita osapuolia hän informoi siitä, millaisia mahdollisuuksia ja rajoja ammattieettiset periaatteet toiminnalle antavat.

SUOMEN MUSIIKKITERAPIAYHDISTYS RY
PL 42
15101 LAHTI
www.musiikkiterapia.net

KELAN VAIKEAVAMMAISTEN AVOTERAPIASTANDARDI

Versio 6/19.1.2010 (voimassa 1.1.2011 lukien). Musiikkiterapiaa koskeva osio.

3.2.4 Musiikkiterapia

Musiikkiterapeutti

Musiikkiterapiaa antaa hyväksytyn musiikkiterapeutin koulutuksen saanut henkilö. Toiminnallisen musiikkiterapia -menetelmän (TMT) koulutus antaa pätevyyden toiminnallisen musiikkiterapian toteuttamiseen. Musiikkiterapeutin koulutukseksi hyväksytään loppuun suoritettu Sibelius-Akatemian Helsingin, Kuopion tai Seinäjoen koulutuskeskuksen kolmivuotinen koulutus sekä Jyväskylän yliopiston kolmivuotinen koulutus. Musiikkiterapeutin koulutukseksi hyväksytään lisäksi Eino Roihan Instituutissa suoritettu musiikkiterapeutin koulutus. Lisäksi hyväksytään Pohjois- Karjalan ammattikorkeakoulun sosiaalian yksikössä suoritettu nelivuotinen musiikkiterapiakoulutus sekä Pirkanmaan va. ammattikorkeakouluun kuuluvassa Tampereen sosiaalian oppilaitoksessa suoritettu sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto (kuntoutusalan koulutusohjelma, musiikkiterapian suuntautumisvaihtoehto), 140 ov. TMT- toiminnallisen musiikkiterapeutin koulutuksena hyväksytään Pietarsaaren konservatoriossa 1992 jälkeen suoritettu tutkinto sekä Uppsalan musiikkiterapia -instituutin kolmivuotinen koulutus. Toiminnallisen musiikkiterapeutin koulutukseksi hyväksytään lisäksi Svenska yrkeshögskolanissa suoritettu TMT -koulutus. Kaikkiin tutkintoihin rinnastetaan myös vastaavat EU:ssa hyväksytyt koulutukset. Musiikkiterapeuteista osa voi saada Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valviran päätöksen oikeudesta harjoittaa ammattiaan laillistettuna ammattihenkilönä.

Työnohjaus

Musiikkiterapeutilla tulee olla hyvän terapiakäytännön mukainen, säännöllisesti kerran kuussa toteutuva työnohjaus.

LIITE 2: 2 (3)

Tavoite

Musiikkiterapian tavoitteena on musiikin keinoin tukea kuntoutujan fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista kehitystä ja toimintakykyä. Musiikkiterapialla voidaan tukea vuorovaikutustaitoja, kehonhahmotusta, oman toiminnan jäsentämistä ja ympäristön hahmottamista sekä tarkkaavaisuuden suuntaamista ja ylläpitämistä. Musiikkiterapian tarkoituksena voi olla myös psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen, itseilmaisun ja tunne-elämän, itsetuntemuksen, itseluottamuksen ja elämänhallinnan parantuminen. Yksilölliset tavoitteet määritellään kuntoutujan iän ja voimavarojen sekä ongelmien laadun ja vaikeuden perusteella yhteistyössä kuntoutujan kanssa.

Alkuvaihe

Musiikkiterapeutti ottaa yhteyttä kuntoutujaan tai omaiseen/läheiseen viimeistään kahden viikon kuluessa Kelan kuntoutuspäätöksen saapumisesta palveluntuottajalle ja sopii kuntoutuksen aloituksen huomioiden kuntoutussuunnitelman perusteet. Musiikkiterapeutti perehtyy kuntoutujan kokonaistilanteeseen ja kartoittaa kuntoutujan suhdetta musiikkiin sekä arvioi hänen vuorovaikutustaitojaan, psyykkistä tilaansa ja toiminnallisia valmiuksiaan musiikillisessa vuorovaikutustilanteessa. Päätösvaiheen arviointi korvaa alkuvaiheen arvioinnin, jos terapia jatkuu välittömästi uuden päätöksen perusteella. Musiikkiterapeutti, kuntoutuja ja kuntoutujan omainen/läheinen asettavat yhteistyössä kuntoutukselle kuntoutussuunnitelman mukaiset yksilölliset ja konkreettiset tavoitteet sekä suunnittelevat terapian sisältöä ja käytettäviä menetelmiä. Yhteistyön pohjalta musiikkiterapeutti laatii kuntoutussuunnitelmaan ja arviointeihin perustuvan terapiasuunnitelman. Se sisältää kuntoutukselle asetetut tavoitteet, sekä tiedot terapian toteuttamisesta ja arviointija seurantamenetelmistä.

Toteutus

Musiikkiterapeutti valitsee käytettävät menetelmät kuntoutujan yksilöllisten tarpeiden ja omien työtapojensa mukaan. Musiikkiterapeutti käyttää soittamista, laulamista ja musiikin kuuntelua. Terapiassa voidaan improvisoida, säveltää tai sovittaa ja siihen voidaan myös yhdistää mm. kirjoittamista, kuvallista työskentelyä, liikkumista tai leikkiä. Terapiassa voidaan myös keskustella ja käyttää tarvittaessa puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä.

LIITE 2: 3 (3)

Toiminnallinen musiikkiterapiamenetelmä (TMT -menetelmä) on musiikkiterapiaa, joka perustuu suunnitelmallisesti etenevään musiikilliseen vuorovaikutukseen ja yhdessä soittamiseen. Sen tarkoituksena on tukea kuntoutujan toiminnallisia valmiuksia, esim. kehonhallintaa, kommunikaatiovalmiuksia ja ympäristön hahmottamista. Musiikkiterapeutti suunnittelee, seuraa ja arvioi terapiaprosessin kulkua ja tavoitteiden saavuttamista yhdessä kuntoutujan, omaisten/läheisten ja yhteistyötahojen kanssa sekä tarvittaessa yhteistyössä tarkistaa terapiasuunnitelmaa. Musiikkiterapeutti tukee harjoiteltavien taitojen siirtymistä arkeen kannustamalla kuntoutujaa omatoimiseen harjoitteluun ja tekemällä yhteistyötä kuntoutujan omaisten/läheisten ja lähiverkoston kanssa. Apuvälineiden käytön ja työelämän valmiuksien harjoittelu sekä harrastus- ja vapaa-aikatoimintoihin ohjaus kuuluvat tarvittaessa terapiaprosessiin. Musiikkiterapiassa käytetään terapiavihkoa, johon kuntoutuja kirjaa mm. terapiakerran aikana harjoiteltavia tai saavutettuja taitoja. Jos kuntoutuja ei itse kykene kirjoittamaan, terapiavihko toimii tiedonvälittäjänä omaisten/läheisten, lähiverkoston sekä kuntoutuspalveluntuottajien välillä. Terapiavihkoa hyödynnetään siirrettäessä musiikkiterapiassa opittua arkeen.

Päätösvaihe

Kuntoutusjakson päättyessä musiikkiterapeutti arvioi terapiaprosessissa tapahtuneita muutoksia ja kuntoutuksen tuloksellisuutta samoilla arviointimenetelmillä, joita hän on käyttänyt alkuvaiheessa ja kuntoutuksen aikana. Tavoitteiden toteutumisesta ja kuntoutuksen mahdollisesta jatkotarpeesta terapeutti ja kuntoutuja käyvät palautekeskustelun, johon omaiset/ läheiset mahdollisuuksien mukaan osallistuvat.